

GOLLEČOARVI/GULDHORN*

EN RAPPORT OM POLARBIBBLO.SE, HÖSTEN 2017

* Titeln till rapporten är lånad från ett av höstens bidrag till Poesimelodi. Poesimelodi är ett samarbete mellan Polarbibblo.se och Norrbottensmusiken med målet att tonsätta poesi. Gollečoarvi/Guldhorn är skriven av förskoleklassen i Övre Soppero.

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

Förord.....	3
Del I. Nulägesrapport – Polarbibblo.se.....	4
Polarbibblo.se	4
Läsa & lyssna	5
Skriva	5
Rita	8
Boktips	8
Spela	8
Användarna.....	9
Webbplatsdata	10
Fallstudie: von Bahrs skola i Uppsala	16
Fallstudie: Mjölkkuddens barn- och ungdomsbibliotek	17
Fallstudie: Umeå universitet	19
Redaktörsfunktionen – ett pågående kvalitetsarbete.....	20
Polarbibblo.se och folkbiblioteken	21
Polarugglan	22
Barnens bibliotek och Polarbibblo.se – två unika barnbibliotekswebbar	23
Legimus och Bibblix	23
Del II. Omvärldsbevakning – förändringar i sikte	24
Dataskyddsförordningen (GDPR).....	24
Vad är en personuppgift?.....	25
GDPR – åtgärder Polarbibblo.se	25
Genomförande av webbtillgänglighetsdirektivet	26
Europeiska riktlinjer	26
Nationella webbtillgänglighetsriktlinjer	26
WCAG 2.0.....	26
Webbtillgänglighet – åtgärder Polarbibblo.se.....	27
Nationella minoriteter och urfolket samer.....	27
Utredningen om en stärkt minoritetspolitik	27
De samiska språken	29
Meänkieli.....	29
En stärkt minoritetspolitik – åtgärder Polarbibblo.se	30
Makerspace på biblioteket	31
Makerspace på bibliotek – varför då?	31
Makerspace	31
Maker Faire.....	32
Maker Tour.....	32
Makerspace på biblioteket – åtgärder Polarbibblo.se.....	33

Del III. Framtiden – idéer & drift	34
Bibliotekens uppdrag	34
<i>Bibliotekslagen och den nationella biblioteksstrategin</i>	35
<i>Barnkonventionens artikel 13</i>	36
<i>En del av den regionala kulturpolitiken</i>	36
Här får barn göra sin röst hörd	37
<i>Det digitala och analoga i samspel</i>	37
Minoritetspolitik i ett digitalt gränssnitt	38
<i>Urfolksmetodologier</i>	39
<i>Nya format för berättare av idag</i>	39
Framtida drift	39
Avslutande ord och vidare frågeställningar	41
 Litteraturförteckning	 42
<i>Publikationer</i>	42
<i>Webbsidor</i>	43
 BILAGOR	 45
Bilaga 1: Intervjulogg och övriga insatser	45
Bilaga 2: Genomgång av webbfunktioner och text	48
Bilaga 3: Webbtillgänglighetsdirektivet, exempel på konkreta åtgärder	55

FÖRORD

På uppdrag av Region Norrbotten genomfördes under hösten 2017 en utredning om Polarbibblo.se som läs- & skrivfrämjande resurs och som resurs för barns eget skapande. Slutsatserna i undersökningen kommer att ligga till grund för beslut om den framtida utvecklingen av Polarbibblo.se gällande driftsform, innehåll och huvudmannaskap samt eventuell utvidgning till att omfatta fler språk. Här är de övergripande frågorna som utredningsuppdraget utgick från:

- *Undersöka och beskriva Polarbibblos funktion som digital tjänst för barns eget skapande och möjlighet till kulturella uttryck, som läs- och skrivfrämjande verktyg för folkbiblioteken och skolans arbete gentemot målgruppen barn samt som resurs för ökad digital delaktighet för barn*
- *Undersöka vilken funktion sajten idag fyller hos målgruppen barn i Sverige, på fritiden som elever*
- *Beskriva finansiering och huvudmannaskap, nuvarande teknisk plattform och digital presentation av innehåll och tjänster*
- *Undersöka och beskriva möjligheten för Polarbibblo.se att utvecklas som en digital läs- och skrivstimulerande tjänst på meänkieli/samiska.*
- *Utifrån bibliotekslagen ge förslag på utvecklingsmöjligheter inom sajtens verksamhetsidé "Här får barn göra sin röst hörd!"*
- *Beskriva nuvarande organisation och huvudmannaskap samt ge förslag på alternativa och möjliga framtida driftsformer utifrån ett regionalt, interregionalt och nationellt perspektiv*

Utredningen inleds med en nulägesrapport som beskriver Polarbibblos funktion som digital tjänst för barns eget skapande och möjlighet till kulturella uttryck. Här presenteras Polarbibblos verksamhetsidé, sajtens innehåll och hur Polarbibblo.se används. Med hjälp av var sin fallstudie presenteras Polarbibblo.se som läs- och skrivfrämjande verktyg för skolans respektive folkbibliotekens arbete gentemot målgruppen barn. I en tredje fallstudie beskrivs möjligheten för Polarbibblo.se att utvecklas som en digital läs- och skrivstimulerande tjänst på de samiska språken. Nulägesrapporten beskriver även vilken funktion sajten idag fyller hos målgruppen barn i Sverige, både på fritiden och som elever samt nuvarande huvudmannaskap, finansiering och organisation.

I ett tidigt skede av utredningsarbetet stod det klart att flera aktuella påbud - såsom nya Datalagringsdirektivet (GDPR), utredningen om en stärkt minoritetspolitik och regeringens aviserade extra anslag till biblioteksverksamhet - påverkar framtida drifts- och utvecklingsbeslut. Dessa presenteras i del två i form av en omvärldsbevakning. Del två avslutas med ett avsnitt om Makerspace som del av bibliotekens uppdrag.

Den tredje, och sista, delen inleds med ett avsnitt om bibliotekens framtida roll för att, utifrån bibliotekslagen, ge förslag på utvecklingsmöjligheter inom sajtens verksamhetsidé "Här får barn göra sin röst hörd!". Här ges sedan förslag på alternativa och möjliga framtida driftsformer utifrån ett regionalt, interregionalt och nationellt perspektiv. Här beskrivs även Polarbibblos potential att vara en resurs för ökad digital delaktighet för barn och att utvecklas som en digital läs- och skrivstimulerande tjänst på meänkieli och de samiska språken.

I uppdraget ingick även att beskriva nuvarande teknisk plattform. En grundlig genomgång ur ett användarperspektiv återfinns därför i bilaga 1. Insamlande av data skedde främst via intervjuer. Intervjulonggen är dokumenterad i bilaga 2.

Det är min förhoppning att rapporten bidrar till nya insikter samt modiga beslut som gör att flera barn får göra sin röst hörd!

Terese Raymond, Stockholm 2018-01-03

DEL I. NULÄGESRAPPORT – POLARBIBBLO.SE

Den första delen av rapporten inleds med att beskriva Polarbibblos verksamhetsidé och hur det avspeglas i sajten innehåll. Därefter porträtteras användarna och deras användande av Polarbibblo.se. Med hjälp av var sin fallstudie presenteras Polarbibblo.se som läs- och skrivfrämjande verktyg för skolans respektive folkbibliotekens arbete gentemot målgruppen barn. I en tredje fallstudie beskrivs möjligheten för Polarbibblo.se att utvecklas som en digital läs- och skrivstimulerande tjänst på de samiska språken. Därefter beskrivs Polarbibblos redaktörsfunktion och dess funktion hos målgruppen barn i Sverige, både på fritiden och som elever. Här finns även en beskrivning av Polarbibblos nuvarande huvudmannaskap, finansiering och organisation samt ett avsnitt om Polarugglans betydelse för användarupplevelsen.

POLARBIBBLO.SE

Här får barn göra sin röst hörd!

På Polarbibblo.se är barn och unga välkomna att skriva sagor och berättelser, poesi och boktips. Användarna kan rita bilder, göra quiz och gå en poesiskola där Norrbottensförfattaren Mikael Niemi ger tips och råd i konsten att skriva dikter. Polarbibblos verksamhetsidé är *Här får barn göra sin röst hörd*. Därför består innehållet främst av barns egna bidrag i form av dikter, sagor, berättelser, webb-böcker, teckningar och boktips.

Alla texter som skickas in redigeras och skribenten får ett mejl av någon av Polarbibblos redaktörer. I mejlet kan redaktören ställa frågor om texten och berätta om något bra trick för att skriva en viss genre. Sedan publiceras texten på Polarbibblo.se. Alla som medverkar på Polarbibblo.se får vara med i boklotteriet med dragning varje månad.

Det händer också att redaktörerna refuserar inskickat material. Material som inte publiceras är; 1) texter som redaktören inte förstår och där det inte går att hjälpa fram en läsbarhet eftersom skribenten inte går att nå eller inte svarar, 2) texter som inte har något litterärt innehåll där skribenten inte går att nå eller inte svarar på Polarbibblos.se förfrågan om en ny text, 3) texter som är kopierade (bryter mot upphovsrätt) och 4) texter/bilder med rasistiskt, sexistiskt eller annat kränkande innehåll.

Polarbibblo.se har funnits i 20 år och hette tidigare Barnens Polarbibliotek. Barnens Polarbibliotek startades av Regionbibliotek Norrbotten för att stimulera barn till läsning och berättande via webben. Från början var verksamhetens idé att barn skulle skriva och skicka in berättelser om sin hembygd och få respons. På barnens Polarbibliotek skulle besökarna även få tips om norrbottnisk litteratur samt identitet och kultur. Polarbibblo.se drivs idag av Regionbibliotek Norrbotten i samarbete med folkbiblioteken i Norrbotten.

Innehållet på sajten är idag strukturerat i fem huvudgrupper: läsa & lyssna, skriva, rita, boktips och spela.

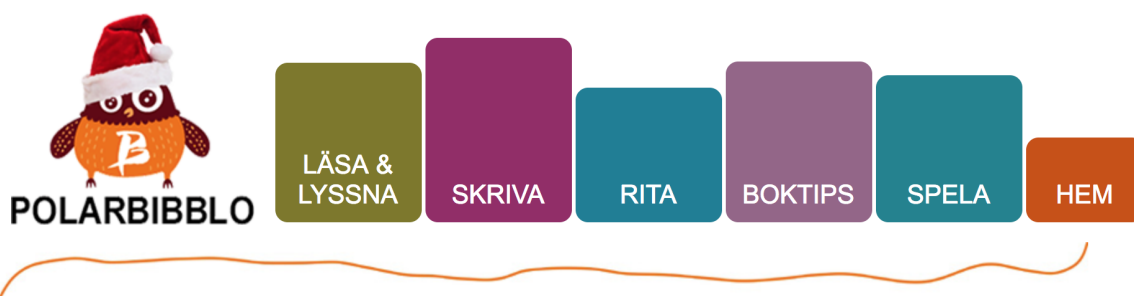

Bild: Skärmbild (2017-12-12) på huvudmeny (desktop) som finns på alla sidor på Polarbibblo.se.

LÄSA & LYSSNA

Under kategorin **Läsa och lyssna** kan besökaren ta del av andra användares publicerade alster. Dessa är kategoriserade i de olika genrer som användaren kan skriva i: en dikt, en berättelse, en saga, en djursaga, en webb-bok, ett boktips eller en poesimelodidikt. Under läsa finns även två möjligheter att ta del av publikationer som inte skapats av Polarbibblos användare: *Var är Noras pulka?* och *Se en bokfilm*.

Den populära *Var är Noras pulka?* är en digital bilderbok skriven och illustrerad av Elmira och Ramona Zadissa. Den finns på tolv olika språk och går att läsa direkt på webben hos Polarbibblo.se utan inloggning eller någon särskild licens. I rapporten nämns *Var är Noras pulka?* vid flera tillfällen eftersom olika målgrupper finner publikationen värdefull på olika sätt.

Se en bokfilm är ett projekt som skapades i samarbete med filmskolan i Luleå. Utvalda böcker, av författare med anknytning till Norrbotten, introduceras med hjälp av korta dramatiseringar.

SKRIVA

Sidorna på Polarbibblo där användarna kan skicka in sina texter är uppdelade i 7 genrer: en dikt, en berättelse, en saga, en djursaga, en webb-bok, ett boktips eller en poesimelodidikt. Alla användare som skickar in en egen dikt, berättelse, saga, djursaga eller ett boktips kan anmäla sig till Polarbibblos boklotteri. Användarna tävlar om 20 böcker per månad.

Avsnittet **Skriva** på Polarbibblo.se bygger till största delen på formulär. På så sätt kan användare bidra med texter utan att logga in eller skicka via e-post.

SKRIV EN DIKT

Det finns en textruta för att skriva sin dikt och en rad för att skriva in vad dikten ska heta. För dikten finns en teckenbegränsning på 1500 tecken. I vänstermenyn finns en länk till *Poesiskola*. Under hösten har det publicerats 30 dikter.

SKRIV EN SAGA

Det finns en textruta för att skriva sin saga och en rad för att skriva in vad sagan ska heta. För sagan finns en teckenbegränsning på 1500 tecken. Den enda instruktionen här är att alla sagor börjar med *Det var en gång...* Under hösten har det publicerats 26 sagor.

SKRIV EN BERÄTTELSE

Det finns en textruta för att skriva sin berättelse och en rad för att skriva in vad berättelsen ska heta. För berättelsen finns en teckenbegränsning på 1500 tecken. Under hösten har det publicerats 70 berättelser.

SKRIV EN DJURSAGA

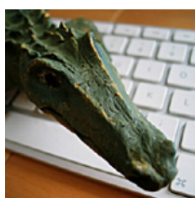
Djursagan bygger på att användaren skriver en berättelse till fem bilder. Första steget är att välja ett av sex djur: katt, spindel, krokodil, gris, kanin och haj. Via en länk kommer användaren till ett galleri med bilder där djuret i fråga är i olika situationer. Användaren får välja maximalt fem bilder. Här nedan är ett exempel på ett urval med fem av krokodilbilderna.

Bild: Kollage av fem bilder ur "krokodilgalleriet" som hör till Djursagor.

Efter att ha valt ut fem bilder klickar användaren på *Fortsätt* och kommer till en vy där det går att skriva in texter till respektive bild. Teckenbegränsningen per bild är 240 tecken (inklusive blanksteg). Det går att byta ut bilder ända tills man är nöjd med djursagan. Under hösten har det publicerats 32 djursagor.

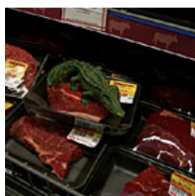
Bild: Skärmbild för användargränssnitt när man skriver en Djursaga.

Skriv text här

240

tecken kvar

Skriv text här

240

tecken kvar

SKRIV ETT BOKTIPS

Här finns ett formulär med en rad för bokens namn, en rad för bokens författare och en textruta för att skriva in vad man tycker om boken. Ingen teckenbegränsning. Under hösten har det publicerats 26 boktips.

SKRIV EN WEBB-BOK

Här finns möjlighet att själv rita en bild och skriva upp till 240 tecken (inklusive blanksteg) till sin bild. Genom att trycka på *Hjälp* får deltagaren ytterligare instruktioner. Webb-boken är begränsad till fem uppslag (bild plus text). Längst ner i formuläret finns en länk till lättläst information om upphovsrätt. Under hösten har det publicerats 4 webb-böcker.

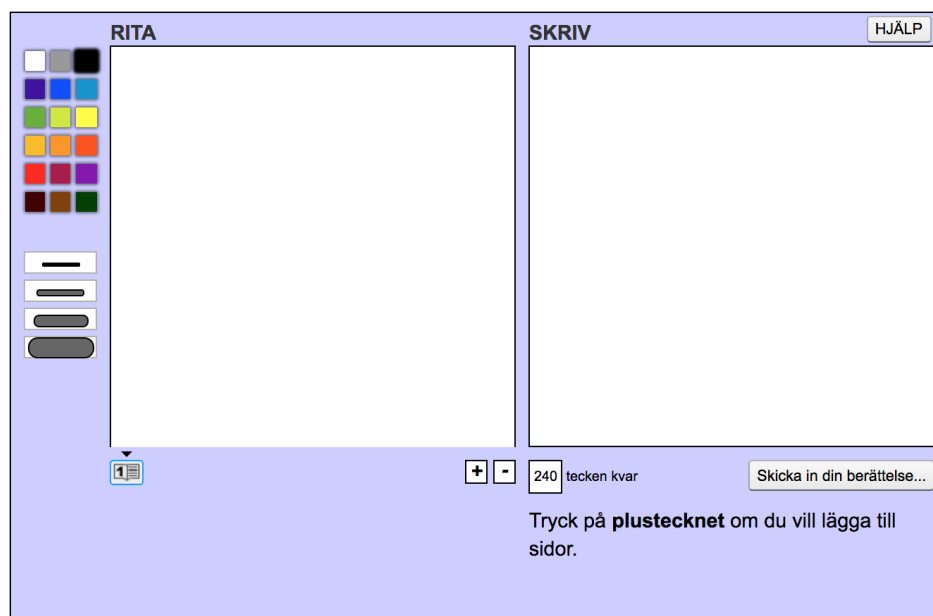

Bild: Skärmbild av verktyg för att skapa webb-bok.

SKRIV EN POESIMELODIDIKT

2013–2014 började ett samarbete mellan Polarbibblo.se och Norrbottensmusiken och deras orkester Norrbotten Big Band. Aktiviteten kallas för Poesimelodi och målet är att tonsätta användarnas poesi. Under 2017 startade insamlingen i april och höll på till slutet av augusti. Under perioden fick Polarbibblo.se in 32 bidrag. Det var få jämfört med året innan då det kom in 138 dikter.

POESISKOLA

Det här är en webb-baserad kurs av Mikael Niemi. Den är uppdelad i fyra tydliga avsnitt med tillhörande övningar. Avsnitten presenteras i text och övningarna ligger i länkar längst ner. Vänsternavigeringen innehåller kursens innehåll. Det förenklar navigeringen för användaren och hjälper till att skapa förståelse för innehållet. Kursen innehåller skrivövningar.

BOKTIPSSKOLA

Det här är en webb-baserad kurs av Polarbibblo.se. Den är uppdelad i tre avsnitt. Innehållet är presenterat i samma gränssnitt som används för att producera en webb-bok.

FRÅGA BIBLIOTEKARIEN

Användare kan skicka in frågor. Frågor och svar som har allmänintresse publiceras. Sidan består av ett formulär med en textruta för att skriva frågan och två efterföljande rader för förnamn och efternamn. Under hösten 2017 har det publicerats fem frågor.

TIPSA OSS

Här är det tänkt att användare ska skicka in specifika frågor om sajten eller tips på hur sajten kan förbättras. Sidan består av ett formulär med plats för att skriva frågan och lämna sitt namn och en e-postadress. Polarbibblo.se skriver att de besvarar frågan via e-post.

RITA

Under det här avsnittet finns ett webbaserat ritverktyg så att användare kan skicka in teckningar. Användaren kan välja på att rita en glad, tråkig, knäpp, vacker, ledsen, bråkig, kärleks- eller *Som jag vill*-teckning. Det händer att Polarbibblo.se refuserar teckningar. Till exempel om det är ofullständiga och ser ut som ett test eller om redaktörerna kan tolka bilden som sexistisk eller sexistiska provokationer. Under hösten 2017 har det publicerats 384 teckningar.

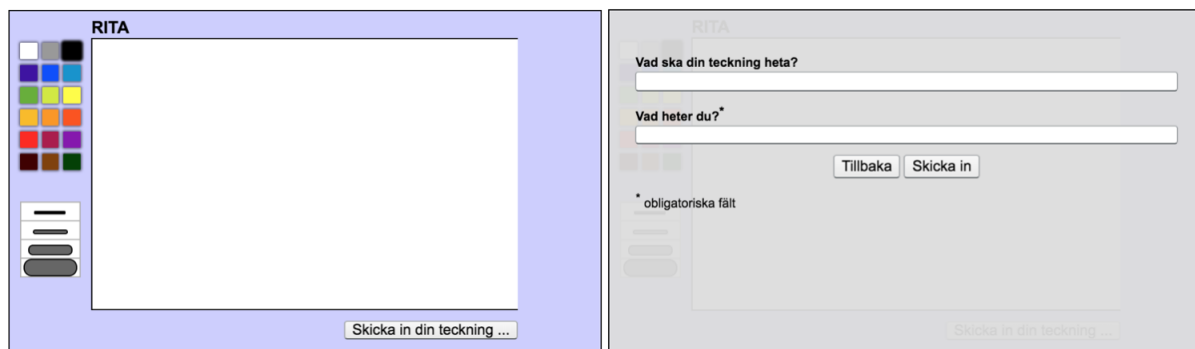

Bild: Båda stegen i att skapa och skicka in en teckning. Till vänster (med lila ram) finns själva ritverktyget.

BOKTIPS

I centrum på sidan finns de senast inkomna publicerade boktipsen. I vänsternavigering finns länk till att skriva ett boktips, länk till att fråga bibliotekarien, länk till bibliotekariens svarar och länk till boktipsskola. Till höger finns två olika sökvägar in i boktipsen. Den första bygger på en genreindelning där användaren kan hitta boktips genom att klicka på olika teman. Den andra är en fritextsökning. Under hösten 2017 har det publicerats 26 boktips.

SPELA

Här finns det tre olika sorters spel: pac-man, memory och pussel. Både memory och pussel finns i tre olika versioner. Respektive version kan spelas i två nivåer: lätt eller svår. När man har klarat av ett spel kan man skriva in sitt namn eller alias. I vänsternavigeringen finns även länkar till quiz. Det finns 27 quiz. Av dessa har 11 regional anknytning. Det går bra att göra om quizet flera gånger. Den som svarar alla rätt på quizfrågorna kan delta i boklotteriet. Under hösten 2017 har det inkommit 227 quiz med alla svar rätt.

ANVÄNDARNA

*Polarbibblo lär mig läsa och får mig att le.
Min kunskap att läsa och skriva har blivit fler.
Jag hoppas böcker kommer fler hem till mig.
Då jag tar bort datorn och ser mig själv med mer idéer*

Dikt på Polarbibblo.se av Wilma H

Under hösten¹ 2017 har Polarbibblo.se publicerat: 70 berättelser, 32 djursagor, 30 dikter, 26 boktips, 26 sagor och fyra webb-böcker. Därtill har Polarbibblo.se publicerat 384 teckningar, fått in 227 quiz med alla rätt och fått fem frågor till bibliotekarien.

Målgruppen för Polarbibblo.se är barn och unga i åldern 6–18 år. En majoritet av användarna är mellan 8–12 år gamla. I statistiken från 2016 var användarna fördelade så att 60 procent kom från den norra delen av Sverige medan resterande användare var spridda över Sverige.

Dikten här ovan heter *Tack Polarbibblo!* och är inskickad av signaturen Wilma H. Wilma H är en av många återkommande unga skribenter på sajten och söker man på den signaturen så dyker det inte bara upp dikter utan upp alster inom många genrer, även boktips och teckningar. Det här genreöverskridande skapandet stämmer väl in på många av skribenterna på Polarbibblo.se.

Det är även tydligt att det är betydelsefullt för användarna att ta del av varandras berättelser.

Sidorna som ligger under **Läsa och lyssna** har sammanlagt ungefär lika många besök (se webbplatsdata sidan 13) som sidorna i kategorin **Skriva** (där användarna bidrar med egna alster). Under hösten 2017 frågade² även Polarbibblo.se trogna användare vad de tycker bäst om med Polarbibblo.se och då blev svaren till exempel: *"Jag gillar att man kan läsa andras berättelser och se på andras teckningar"* och *"Man får inspiration från andra, det är roligt att skriva."*

Användarnas berättelser har genererat ett unikt kulturarv på Polarbibblo.se med betraktelser och funderingar på det vardagsnära ur en ung persons perspektiv. Hur det är att växa upp. Hur det är att vara utanför. Hur det är att vara kär. Beskrivningar om hisnande skoterturer i djupsnö varvas med farofyllda resor över hav och sorgtyngda berättelser om familjemedlemmar som befinner sig väldigt långt bort. Här nedan, en dikt som heter *"Stadsflytten"* av signaturen Josef B.

*Kiruna är en stad
som ska flyttas
Vissa kan va glad
Fast rötterna ska ryckas*

*Staden byggs upp på nytt
Det är en historisk flytt
Oåterkalleligt, bytt är bytt*

*Detta är nödvändigt
För gruvans skull
De vill ha och letar malm
De finner inte gull*

---

¹ Mellan den 16 augusti 2017 och den 15 december 2017

² På startsidan till Polarbibblo.se fanns under november och december 2017 en länk till fyra frågor. Se bilaga 2.

WEBBPLATSDATA

Polarbibblo.se mäter oftast över 100³ sessioner per dag. En session startar så fort en användare går in på sajten och som standard pågår en session fram tills det inträffar 30 minuters inaktivitet. En session kan innehålla flera sidvisningar.

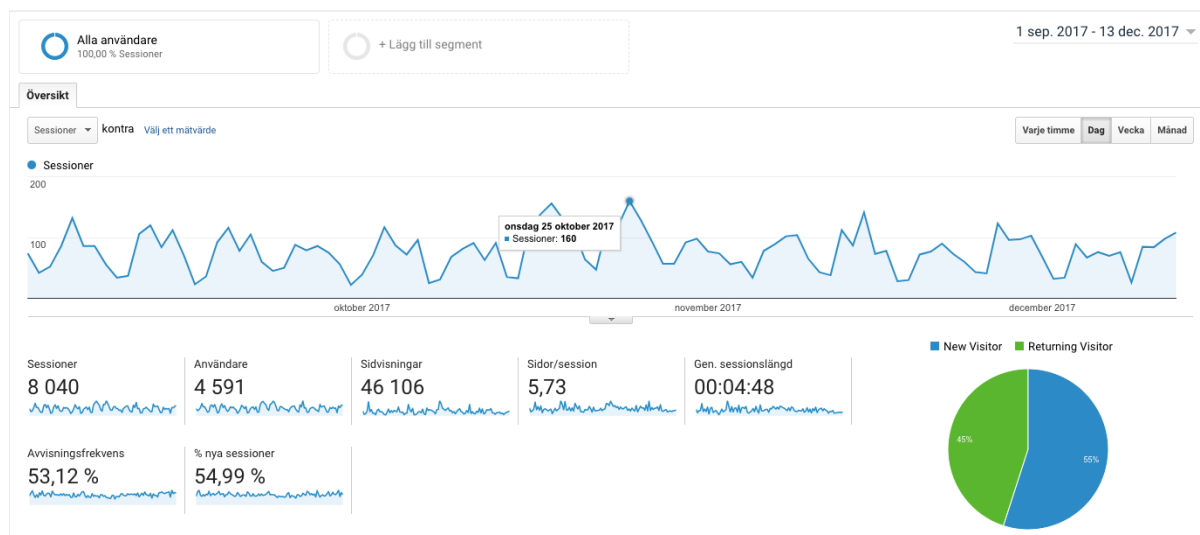

Bild: Skärmbild från Google Analytics som visar antal sessioner på Polarbibblo.se mellan den 1 september 2017 och den 13 december 2017.

Inte helt oväntat kommer 96 procent av sessionerna från Sverige. Resterande sessioner är fördelade enligt bild på nästa sida. Går man in på ortsnivå i Google Analytics ser man att merparten av sessionerna initieras från Luleå. Sedan är det Stockholm, Piteå, Kalix, Göteborg och Jokkmokk. Värt att notera att Jokkmokk endast mäter 5 sessioner färre än Göteborg. Visserligen lär det vara fler folkbibliotek i Jokkmokk än i Göteborg som har Polarbibblo.se som startsida på lånedatorn – men ändå.

³ Google Analytics, 1 september 2017 - 13 december 2017.

Demografi	Land	Sessioner	% Sessioner
Språk	1. Sweden	7 701	95,78 %
Land	2. United States	85	1,06 %
Ort	3. Finland	71	0,88 %
System	4. Norway	39	0,49 %
Webbläsare	5. Canada	37	0,46 %
Operativsystem	6. Germany	15	0,19 %
Internetleverantör	7. United Kingdom	13	0,16 %
Mobilt	8. Russia	10	0,12 %
Operativsystem	9. Denmark	6	0,07 %
Internetleverantör	10. Spain	4	0,05 %
Skärmapplösning	visa hela rapporten		

Bild: Skärmbild från Google Analytics som visar antal sessioner från olika länder på Polarbibblo.se mellan den 1 september 2017 och den 13 december 2017.

Demografi	Ort	Sessioner	% Sessioner
Språk	1. Lulea	1 425	17,72 %
Land	2. Stockholm	975	12,13 %
Ort	3. Pitea	801	9,96 %
System	4. Kalix	463	5,76 %
Webbläsare	5. Gothenburg	263	3,27 %
Operativsystem	6. Jokkmokk	258	3,21 %
Internetleverantör	7. Uppsala	237	2,95 %
Mobilt	8. Gallivare	156	1,94 %
Operativsystem	9. Pajala	153	1,90 %
Internetleverantör	10. (not set)	152	1,89 %
Skärmapplösning	visa hela rapporten		

Bild: Skärmbild från Google Analytics som visar antal sessioner från olika orter på Polarbibblo.se mellan den 1 september 2017 och den 13 december 2017.

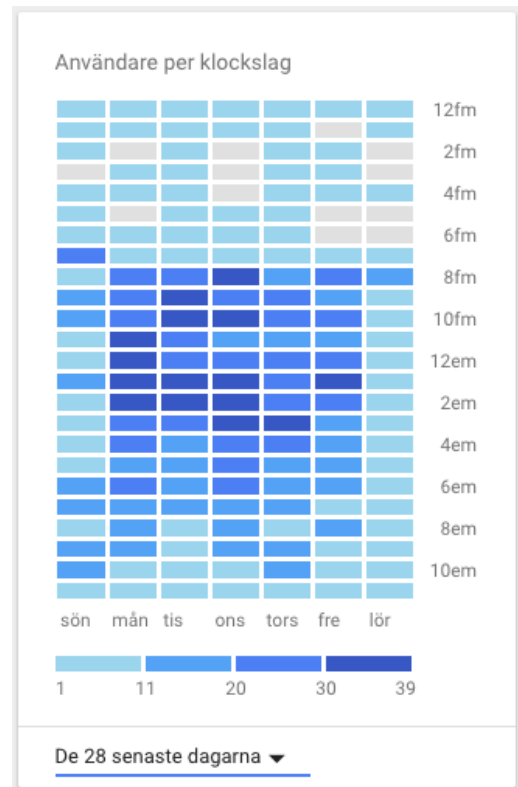
Polarbibblo.se har flest besök under skoldagen. Men Google Analytics visar även att flera användare finns under kvällstid vilket tyder på att sajten även används på fritiden. Under utredningen intervjuades Kajsa Tegerfors (lärare F-5, von Bahrs skola i Uppsala). Hon bedömer att det är ungefär hälften av barnen i hennes klass som fortsätter skicka in berättelser till Polarbibblo.se på sin fritid. Det kan hon se genom namnen som barnen anger intill sina publicerade alster.

Polarbibblo.se har ett förhållandevis jämnt flöde besökare (mätt i sessioner) under dagen. Att sajten ändå har så pass många besök under dagtid/skoltid tyder på att många elever besöker Polarbibblo.se under raster eller på lektionstid.

På Mjölkuddens barn- och ungdomsbibliotek som ligger i Tunaskolan, Luleå, berättar Agneta Krohn Strömshed (Enhetsansvarig för biblioteken i stadsdelarna Mjölkudden, Bergnäset och Porsön) att det ofta är en grupp elever som använder lånedatorn och besöker Polarbibblo.se under raster.

Bild: Skärmbild från Google Analytics som visar användare per klockslag de senaste 28 dagarna (2017-12-14).

Det går också att använda webbplatsdata över internetleverantör för att dra slutsatser om var användarna befinner sig när de använder Polarbibblo.se.

Demografi	Internetleverantör	Sessioner	% Sessioner
Språk	1. telia network services	1 254	15,60 %
Land	2. pitea kommun network	525	6,53 %
Ort	3. lulea municipality schools and administration	463	5,76 %
System	4. norrbottnens län landsting	319	3,97 %
Webbläsare	5. com hem ab	272	3,38 %
Operativsystem	6. informationsteknik i norrbottnen ab	266	3,31 %
Internetleverantör	7. telia company ab	214	2,66 %
Mobilt	8. alltele broadband egonet	203	2,52 %
Operativsystem	9. (not set)	183	2,28 %
Internetleverantör	10. overkalix kommun	175	2,18 %
Skärmapplösning			

[visa hela rapporten](#)

Bild: Skärmbild från Google Analytics som visar vilka de 10 vanligaste internetleverantörerna var för sessionerna mellan den 1 september 2017 och den 13 december 2017.

Polarbibblos besökare ritar, spelar, läser och skriver. Genomsnittsanvändaren besöker mellan 4 och 5 sidor per session. Användarflödet på bilden längst ner på den här sidan visar att majoriteten av användarna ändå håller sig inom en och samma kategori.

Bild: Skärmbild från Google Analytics över de mest visade sidorna på Polarbibblo.se de senaste 90 dagarna (mättdag 2017-12-14).

Sida	Sidvisningar	Sidvärde
/	4 005	0,00 \$
/index.php	3 094	0,00 \$
/rita/index.php	2 831	0,00 \$
/spela/index.php	2 378	0,00 \$
/lasa/index.php	1 897	0,00 \$
/skriva/index.php	1 858	0,00 \$
/spela/packman/index.php	1 627	0,00 \$
/boktips/index.php	1 249	0,00 \$
/rita/indexTemaLook.php	675	0,00 \$
/skriva/poesi/poesi_prosa_och_poesi.php	527	0,00 \$

De 90 senaste dagarna [RAPPORTEN SIDOR](#)

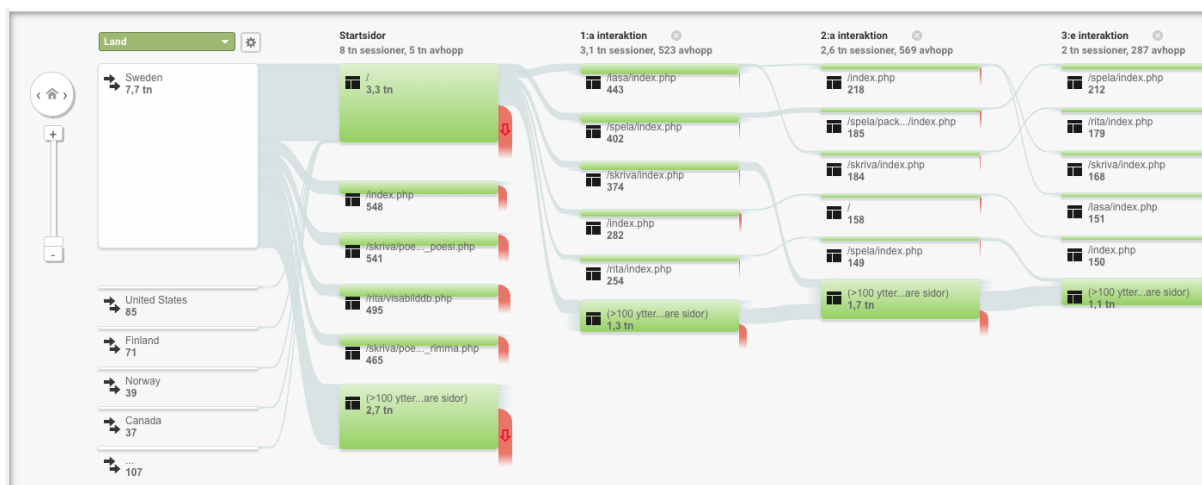

Bild: Skärmbild från Google Analytics användarflöde mellan den 1 september 2017 och den 13 december 2017.

De flesta av användarna kommer via sökmotorer. Men på grund av SSL (Secure Sockets Layer) kan vi inte se vad 98 procent av besökarna har använt för sökord. Den näst största gruppen kommer via direkt trafik med Polarbibblos startside som första träff.

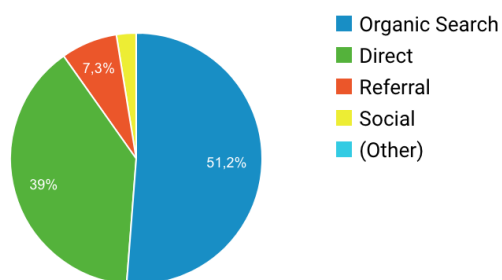

Bild: Skärmbild, cirkeldiagram från Google Analytics som visar översikt över förvärv under perioden 1 september 2017 till den 13 december 2017.

	Källa/medium ?	Förvärv			Beteende		
		Sessioner ? ↓	% nya sessioner ?	Nya användare ?	Avvisningsfrekvens ?	Sidor/session ?	Gen. sessionslängd ?
		8 040 % av det totala antalet: 100,00 % (8 040)	54,99 % Gen. för vy: 54,99 % (0,00 %)	4 421 % av det totala antalet: 100,00 % (4 421)	53,12 % Gen. för vy: 53,12 % (0,00 %)	5,73 Gen. för vy: 5,73 (0,00 %)	00:04:48 Gen. för vy: 00:04:48 (0,00 %)
☐	1. google / organic	3 847 (47,85 %)	74,06 %	2 849 (64,44 %)	62,26 %	4,61	00:03:07
☐	2. (direct) / (none)	3 135 (38,99 %)	33,88 %	1 062 (24,02 %)	47,85 %	6,16	00:05:57
☐	3. bing / organic	256 (3,18 %)	50,39 %	129 (2,92 %)	22,66 %	10,87	00:08:44
☐	4. fgt.lulea.se:1000 / referral	155 (1,93 %)	45,16 %	70 (1,58 %)	43,87 %	9,27	00:10:30
☐	5. com.google.android.googlequickse archbox / referral	89 (1,11 %)	78,65 %	70 (1,58 %)	37,08 %	10,75	00:06:45
☐	6. norrbotten.se / referral	69 (0,86 %)	5,80 %	4 (0,09 %)	40,58 %	5,13	00:09:43
☐	7. instagram.com / referral	54 (0,67 %)	98,15 %	53 (1,20 %)	57,41 %	2,80	00:01:11
☐	8. bibblo.se / referral	50 (0,62 %)	40,00 %	20 (0,45 %)	30,00 %	7,74	00:04:56
☐	9. bibliotek2013.ning.com / referral	42 (0,52 %)	14,29 %	6 (0,14 %)	28,57 %	9,38	00:08:26
☐	10. facebook.com / referral	39 (0,49 %)	2,56 %	1 (0,02 %)	20,51 %	9,00	00:09:07

Bild: Skärmbild som visar varifrån sessionerna kommer under perioden 1 september 2017 till den 13 december 2017.

	Målsida ?	Förvärv			Beteende		
		Sessioner ? ↓	% nya sessioner ?	Nya användare ?	Avvisningsfrekvens ?	Sidor/session ?	Gen. sessionslängd ?
		3 135 % av det totala antalet: 38,99 % (8 040)	33,88 % Gen. för vy: 54,99 % (-38,39 %)	1 062 % av det totala antalet: 24,02 % (4 421)	47,85 % Gen. för vy: 53,12 % (-9,93 %)	6,16 Gen. för vy: 5,73 (7,39 %)	00:05:57 Gen. för vy: 00:04:48 (23,92 %)
☐	1. /	1 787 (57,00 %)	35,59 %	636 (59,89 %)	46,28 %	6,47	00:06:27
☐	2. /index.php	401 (12,79 %)	18,20 %	73 (6,87 %)	56,61 %	4,75	00:04:55
☐	3. /lasa/nora/index.php	124 (3,96 %)	61,29 %	76 (7,16 %)	55,65 %	4,07	00:02:17
☐	4. /spela/packman/index.php	102 (3,25 %)	6,86 %	7 (0,66 %)	36,27 %	5,36	00:06:09
☐	5. /spela/index.php	81 (2,58 %)	6,17 %	5 (0,47 %)	18,52 %	11,26	00:10:51
☐	6. /lasa/index.php	64 (2,04 %)	31,25 %	20 (1,88 %)	54,69 %	4,50	00:04:28
☐	7. /rita/index.php	49 (1,56 %)	10,20 %	5 (0,47 %)	16,33 %	12,45	00:08:54
☐	8. /skriva/index.php	39 (1,24 %)	28,21 %	11 (1,04 %)	33,33 %	11,15	00:09:42
☐	9. /boktips/index.php	25 (0,80 %)	20,00 %	5 (0,47 %)	40,00 %	7,84	00:04:54
☐	10. /lasa/berattelser/LasMerBerattelse.php?idsok=549af5a72f7ee	23 (0,73 %)	56,52 %	13 (1,22 %)	91,30 %	1,17	00:00:30

Bild: Skärmbild från Google Analytics som visar vilken sida som direkttrafiken gick till under perioden 1 september 2017 till 1 december 2017. Startsidan tar 70 procent av all trafik men nästa direktflöde går till den digitala publikationen *Var är Noras pulka?*

Slutligen är det viktigt att veta om användarna kommer från desktop eller mobila enheter. Det avgör viktiga designbeslut. Idag är det vanligt att bygga webb enligt devisen "mobile first" eftersom en så pass stor del av besökare på en webbplats surfar dit på sin mobil. När det gäller Polarbibblo.se visar hösten att det fortfarande är högst andel besökare från desktop.

Demografi	Operativsystem	Sessioner	% Sessioner
Språk	1. Windows	4 090	50,87 %
Land	2. iOS	2 018	25,10 %
Ort	3. Android	835	10,39 %
System	4. Macintosh	601	7,48 %
Webbläsare	5. Chrome OS	434	5,40 %
Operativsystem	6. Linux	48	0,60 %
Internetleverantör	7. (not set)	8	0,10 %
Mobilt	8. Windows Phone	3	0,04 %
Operativsystem	9. Tizen	2	0,02 %
Internetleverantör	10. OS/2	1	0,01 %
Skärmupplösning	visa hela rapporten		

Bild: Skärmbild som visar vilka operativsystem som användes för sessionerna under perioden 1 september 2017 till 13 december 2017.

FALLSTUDIE: VON BAHRS SKOLA I UPPSALA

Då skrev alla så det skvätte om det! (Kajsa Tegerfors)

Kajsa Tegerfors, lärare F-5 på von Bahrs skola i Uppsala använder Polarbibblo.se tillsammans med sina elever på lågstadiet. En majoritet av Kajsas elever är flerspråkiga och har inte svenska som förstaspråk. Därför använder Kajsa aktiviteten *Djursagorna* där barnens berättande kan få stöd i bilder. Djursagorna går nämligen till så att användaren väljer ut max fem bilder, på till exempel en krokodil, och skriver en berättande text till dessa.

Enligt Kajsa Tegerfors råder det ingen tvekan om att Polarbibblos skrivverktyg är läs- och skrivfrämjande. För henne är Polarbibblo.se en tydlig plattform till skrivande och läsande.

"De tokiga djurbilderna på Polarbibblo.se, som är väldigt speciella, gör att det blir roligt och lättare att skriva. Jag jobbar med Djursagorna med nyanlända barn." Kajsa Tegerfors

Kajsas klasser motiveras av boklotteriet och många skriver extra mycket hemifrån för att få chansen att vinna en bok. Vid ett tillfälle fick Kajsas klass som ett bokregn. Alla böckerna som barnen tävlat om i skolans namn hamnar i ett klassbibliotek.

"En annan fördel med Polarbibblo är att eleverna lätt kan visa för sina föräldrar vad de har skapat." Kajsa Tegerfors

Rent praktiskt jobbar eleverna två och två när de skriver en berättelse till Polarbibblo.se. De som fortsätter att skriva på sin fritid kan välja att göra det enskilt eller tillsammans med någon, men i klassrummet jobbar Kajsa med eleverna i par. För sagor och berättelser som elever skapat under skoltid använder de lärarens e-postadress för vidare dialog med Polarbibblo.se.

"Vi har fått svar på allt! Någon gång har redaktörerna återkopplat till hela gruppen." Kajsa Tegerfors

All återkoppling från Polarbibblo.se visas på storbildsskärm i klassen. På så sätt får eleverna ta del av alla skrivtips från redaktörerna på Polarbibblo.se. Kajsa Tegerfors understryker att återkopplingen från redaktörerna är viktigt för barnens skrivande och lärande. Ett mervärde av att skrivandet till Polarbibblo.se kommer igång i klassen och även blir ett intresse på fritiden är att eleverna pratar om sina "Polarbibbloberättelser" med varandra.

"När vi håller på som mest intensivt med Polarbibblo så fortsätter berättelserna efteråt. Det är som att de hittar på en del 2 tillsammans." Kajsa Tegerfors

I sin undervisning använder Kajsa även den digitala bilderboken *Var är Noras pulka?* som finns publicerad på Polarbibblo.se på 12 olika språk. Även Kajsas kollega Erkan Dogan använder Polarbibblo.se som läs- och skrivfrämjande verktyg i klassrummet. Han har använt Polarbibblo.se i klasser på mellanstadiet och de har skrivit dikter och egna sagor utan bildstöd.

FALLSTUDIE: MJÖLKUDDENS BARN- OCH UNGDOMSBIBLIOTEK

"Under rasterna har vi ofta en grupp elever vid lånedatorn. De brukar rita, ibland spelar de eller läser olika boktips." (Agneta Krohn Strömstedt)

Mjölkuddens barn- och ungdomsbibliotek ligger på bottenplan i Tunaskolan (4–9) i Luleå. Där har Agneta Krohn Strömshed (Enhetsansvarig för biblioteken i stadsdelarna Mjölkudden, Bergnäset och Porsön) med kollegor under flera år arbetat med att synliggöra Polarbibblo.se. Bakom disken syns maskoten Polarugglan med ett Prideband på huvudet, på lånedatorn syns Polarbibblo.se som startsida och på flera ställen i lokalen finns informationsbroschyrer med olika teman.

Bild: Foto från Mjölkuddens barn- och ungdomsbiblioteks Facebook-sida under Pride-veckan 2017.

Bild: Ett ställ med informationsbroschyrer från Polarbibblo.se på Mjölkuddens barn- och ungdomsbibliotek. (Foto: Terese Raymond)

Barn- och ungdomsbiblioteket på Mjölkudden är ett folkbibliotek men på grund av sin placering i bottenplan på Tunaskolan kan Agneta Krohn Strömshed komplettera olika teman i klassrummen. När lärarna jobbar med folksagor är till exempel Polarbibblofoldern *Hur skriver man en riktigt bra saga?* en välkommen resurs.

"Inne i plastfoldern med lånekort finns ett litet infoblad om Polarbibblo.se och vad man kan göra där. Då kan barnen visa sina föräldrar också." (Agneta Krohn Strömshed)

Bild till höger: Foto på *Skattkarta* framtagen av Regionbibliotek Norrbotten och folkbiblioteken i Norrbotten. (Foto: Terese Raymond)

18

FALLSTUDIE: UMEÅ UNIVERSITET

"Koppla ihop er verksamhet med vår verksamhet hur man skriver barnberättelser på modersmålstexter!"
Hanna Outakoski

I syfte att förstå mer om hur de samiska språken skulle kunna finnas representerade på Polarbibblo.se kontaktades Hanna Outakoski, universitetslektor vid Institutionen för språkstudier, samiska, Umeå universitet. I början av intervjun berättade Hanna Outakoski att hon redan använder Polarbibblo.se, främst då berättelsen *Var är Noras pulka?* i sin undervisning på Umeå universitet. Den digitala publikationen använder Hanna Outakoski tillsammans med sina studenter som läser samiska på olika nivåer som ett exempel i undervisningen hur man skriver barnberättelser på modersmålstexter. Nu senast, Samiska C med didaktisk inriktning.

Bild © Polarbibblo.se: Skärmdump från första sidan i boken *Var är Noras pulka?*, på nordsamiska.

Var är Noras pulka? är enligt Hanna Outakoski ett väldigt bra exempel på en barnberättelse som också är en modersmålstext. Produktionen *Var är Noras pulka?* lyckas visa svensk kultur och en annan kultur fast på samiska och har även kombinerat bilder, text och inläsning på ett sätt som gör det möjligt för den som tar del av berättelsen att språkduscha⁵. Det råder i nuläget brist på den här typen av litteratur på de

⁵ Språkduscharna kan beskrivas som språkaktivitetsträffar och är inte lika omfattande som det som brukar kallas för språkbad. Språkduschar (Hanna Outakoski, Umeå universitet) (sidan besöktes 2017-12-06)

samiska språken. Hanna Outakoski menade även att Polarbibblo.se skulle kunna fylla en viktig funktion för skrivande på de samiska språken. Och redan idag fungerar de nordsamiska egna tecknen i Polarbibblos teknik. Läs mer om Polarbibblo.se som partner i revitalisering av de samiska språken i del två (sidan 30) och del tre (sidan 40) i rapporten.

REDAKTÖRSFUNKTIONEN – ETT PÅGÅENDE KVALITETSARBETE

"Superviktigt att det är någon annan än läraren som läser." Kajsa Tegerfors

Ett värdefullt och unikt inslag hos Polarbibblo.se är att alla unga skribenter som lämnar sina kontaktuppgifter får personlig återkoppling på sitt bidrag. Under 2017 består redaktionen av sju redaktörer på folkbiblioteken som läser, och eventuellt redigerar, det inskickade materialet innan det publiceras på webbplatsen. Redaktionen på Polarbibblo.se blir en länk mellan de som skriver och de som läser. Barnens berättelser förmedlas i ett redigerat format för att vara lättlästa och nå en publik. Redaktörerna på Polarbibblo.se korrigerar stavfel, skiljetecken, pratminus, ordföljd (om syftningsfel) och styckesindelning. Men de ändrar inte dialektala "uttryck". Redaktörsfunktionen innebär att barnen får både respons och en färdig text.

Gruppen med redaktörer har en pågående intern dialog om kvalitetsparametrar i svaren. Ett krav är till exempel att användaren som får feedback på sin text ska förstå att redaktören har läst och reflekterat över innehållet. Tonen i svaret ska uppmuntra till mer skrivande, vara ett lärtillfälle och få skribenten att känna sig uppmärksammas.

"Vi jobbar 'hjärna till hjärna', Ayla 8 år och P-O Enquist har samma frågor om sina texter." Regine Nordström, Huvudredaktör Polarbibblo.se, Regionbibliotek Norrbotten.

Redaktörernas svar till skribenterna tar olika lång tid att skriva. Det varierar bland annat beroende på ämnet som berättelsen eller dikten tar upp. Riktmärket som Polarbibblos redaktörer har för genomläsning, korrektur och att formulera ett svar är 15 minuter per bidrag. Arbetssättet med individuella svar innebär att redaktionens arbetsinsats påverkas av mängden alster som skickas in till Polarbibblo.se. Det är därför inte ett enkelt beslut att till exempel börja marknadsföra Polarbibblo.se på bred front. Vad skulle hända om redaktionen fick in enormt många bidrag under kort tid? Samtidigt är inte läs- och skrivfrämjande en quick-fix utan kräver en arbetsinsats av den som erbjuder en aktivitet. I sista delen av rapporten (se sidan 41) fördjupas den redaktionella insatsen i ett avsnitt om framtida driftsformer.

I nuläget kommunicerar redaktörerna med skribenterna/användarna via e-post. Eftersom en del av barnen är unga saknar de egna e-postkonton. Många lånar någon vuxens eller ett äldre syskons e-post. När det gäller barns mediekonsumtion så är annars mobiltelefon något som de ofta har tillgång till. I åldersgruppen 5–8 år har 16 procent till och med en egen smarta telefon (iPhone eller liknande)⁶. I åldersgruppen 9–12 år har 85 procent en egen smarta telefon⁷. Polarbibblo.se har diskuterat möjligheterna använda sms eller att introducera en chatt på sajten som skulle kunna användas för samtal mellan redaktörer och användare.

<http://www.umea.se/umeakommun/utbildningochbarnomsorg/kvalitetsarbeteochutvecklingsprojekt/kompetenscentrumforflersprakighet/nationellaminoritetsprak/sprakdusch.4.7408948a15e01c227742fcb5.html>

⁶ Småungar & medier 2017 (2017) Statens medieråd. Sidan 17.

⁷ Ungar & medier 2017 (2017) Statens medieråd. Sidan 16.

POLARBIBBLO.SE OCH FOLKBIBLIOTEKEN

Polarbibblo.se drivs av Regionbibliotek Norrbotten i samarbete med folkbiblioteken i Norrbottens 14 kommuner. Samarbetet kallas Biblioteken i Norrbotten. Förutom Polarbibblo.se driver de även bibliotekswebben Bibblo.se. På Bibblo.se går det bland annat att söka efter böcker, se på vilka bibliotek de finns inne på och ställa sig i kö om böckerna är utlånade. Direkt på Bibblo.se går det att låna e-böcker och på sajten finns även boktips och tips på alla arrangemang och tjänster som folkbiblioteken har att erbjuda.

Polarbibblo.se är Biblioteken i Norrbottens gemensamma barnwebb och till skillnad från Bibblo.se riktar sig Polarbibblo.se direkt till barn och unga.

Ledningen för Polarbibblo.se består av 14 kommunbibliotekschefer samt regionbibliotekschefen. Avtalet för resurser till Polarbibblo.se gäller för ett (1) verksamhetsår i taget och revideras till sista chefsmötet inför kommande verksamhetsår. Under 2017 finansierade Regionbiblioteket i Norrbotten en huvudredaktör, en redaktör/ redaktionssekreterare och teknisksupport. Kommunerna har avsatt arbetstid motsvarande 10 timmar per vecka för redaktörer.

Nuvarande arbetsgruppen för Polarbibblo.se:

Huvudredaktör:

Regine Nordström, Regionbiblioteket

Redaktör/redaktionssekreterare:

Eva Lidström, Regionbiblioteket

Redaktörer:

Sandra Selberg, Boden (1 timme Polarbibblo.se för Bibblo.se)

Catrin Fjellström, Jokkmokk (1 timme)

Liz ten Hoeve, Luleå (1,5 timme)

Agnete Krohn Strömshed, Luleå (0,5 timme)

Jannike Lundgren, Piteå (1 timme)

Kristina Ström, Haparanda (1 timme)

Emma Sundström, Arjeplog (2 timmar)

Roger Melin, Övertorneå (2 timmar)

POLARUGGLAN

Polarbibblo.se existerar inte endast på webben. Den populära Polarugglan finns i fysisk form på alla Norrbottens folkbibliotek. Vissa bibliotek har till och med härliga Polarbibblo-saccosäckar kvar från kampanjen *Polarbibblo på turné* från hösten 2013.

Polarugglan är en omtyckt karaktär och en stark symbol för sajten. Det syns på fotografier från folkbibliotek runt om i Norrbotten och var tydligt under besöket på Mjölkkuddens barn- och ungdomsbibliotek (se sidan 17–18).

Bild: Sjulnäs bibliotek på Sjulnässkolan, Rohnäs i Piteå kommun.

Bild till höger: Hjärta tecknad av barn på Tunaskolan i Luleå (foto: Terese Raymond)

Ugglor är långt ifrån en unik karaktär i boksammanhang, men de olika stora ögonen gör att Polarbibblos uggla skiljer sig från mängden. Den ser lite förvirrad ut, eller lite undrande kanske?

Polarugglan skapades 2013 i samband med att Polarbibblo.se bytte namn. Den bakomliggande strategin med karaktären var just att skapa en maskot som kunde användas för att förmedla olika budskap i det fysiska rummet. På magen har Polarugglan logotypen i form av ett "B" som används av Biblioteken i Norrbotten och även finns på Bibblo.se.

Inför framtiden finns det flera sätt att dra nytta av att en så tydlig karaktär finns kopplad till Polarbibblo.se. Man kan till exempel föreställa sig Polarugglan som potentiell kursledare eller chattkaraktär.

BARNENS BIBLIOTEK OCH POLARBIBBLO.SE – TVÅ UNIKA BARNBIBLIOTEKSWEBBAR

I skrivande stund finns det två renodlade barnbibliotekswebbar i Sverige: Barnensbibliotek.se och Polarbibblo.se. Naturligtvis har flertalet bibliotekswebbar sidor som är speciellt anpassade för barn. Men dessa är ofta kataloger eller gränssnitt till kataloger. Det som gör Barnens bibliotek och Polarbibblo.se unika är ett genomgående barnperspektiv i tilltal och uttryck samt ett väl utbyggt kringmaterial förutom katalogen. Hos både Barnens bibliotek och Polarbibblo.se är barnen dessutom medskapare av innehållet.

Barnens bibliotek vill hjälpa barn att hitta bra böcker och tycka det är roligt att läsa. Därför finns där massor av boktips och barn kan även själva skicka in sina boktips. Barn i hela Sverige är välkomna att använda webbplatsen. Barnens bibliotek startades av Katarina Dorbell 1996. Hon verkade då som konsulent på Länsbibliotek Älvsborg (som numera ingår i Kultur i Väst). Katarina Dorbell ansvarar fortfarande för Barnensbibliotek.se. Under senare år har Barnens bibliotek haft två nationella uppdrag från Kulturrådet, *Bokjuryn* och *Barnbokskatalogen*. Men nu drivs Barnens bibliotek enbart av Kultur i Väst, Västra Götalandsregionens kulturförvaltning. Barnens bibliotek har cirka 20 000 besökare (mätt i sessioner) per månad.

Barnens bibliotek erbjuder en inloggad miljö där barnen får ett eget *krypin* och kan skriva boktips till andra barn. På Barnens bibliotek finns mängder av lästips, pyssel, temasidor, författarintervjuer, reportage, tävlingar m.m. Under 2017 dök också spelet *Bibblomon & Bokdrakar* upp i krypinet.

Så väl Barnens bibliotek som Polarbibblo.se har satsat på att bygga upp sajter där barn ska vilja tillbringa tid och utforska läsande och skrivande. Men de båda sajterna har ändå skapat var sitt unikt tillvägagångssätt. Något tillspetsat kan man säga att hos Polarbibblo.se är det barnen som skriver boken medan Barnens bibliotek satsat på olika vägar att hitta boken.

Sedan 2010 ingår både Barnens bibliotek (via Katarina Dorbell) och Polarbibblo.se (via Regine Nordström) i nätverket BBW – Barn Bibliotek Webb⁸.

LEGIMUS OCH BIBBLIX

I sammanhanget bibliotekswebbar för barn är det även relevant att beskriva Legimus och Bibblix. Dessa båda är bibliotekstjänster som tillgängliggör e-böcker. Legimus är Myndighetens för tillgängliga mediers, MTM:s, bibliotek. Här kan användare söka efter och låna böcker. Legimus är bara till för personer med en läsnedsättning. Att ha en läsnedsättning betyder att man behöver få en tryckt bok anpassad på något sätt för att kunna läsa den. En anpassad bok kan vara en inläst bok eller en bok i punktskrift. Hos Legimus finns en särskild sektion anpassad för barn. Där kan barn även bidra med egna lästips.

Bibblix är en app med e-böcker för barn som är mellan 6–12 år gamla och bor i Stockholm, Malmö eller Katrineholm. Boktipsen är framtagna av barnbibliotekarier. Bibblix är framtagna av Stockholms stadsbibliotek, i samarbete med Malmö stadsbibliotek och med bidrag från Kulturrådet. Katrineholms bibliotek är också med som testkommun. Alla kan kostnadsfritt ladda ner appen och läsa tre böcker men för att få läsa fler böcker krävs lånekort vid antingen Stockholms stadsbibliotek, Malmö stadsbibliotek eller Katrineholms bibliotek.

---

⁸ BBW - Barn Bibliotek Webb är sedan 2014 ett expertnätverk inom Svensk biblioteksförning

DEL II. OMVÄRLDSBEVAKNING – FÖRÄNDRINGAR I SIKTE

I del två beskrivs aktuella påbud som på olika sätt påverkar Polarbibblos verksamhet. Här presenteras bland annat nya Dataskyddsförordningen (GDPR), webbtillgänglighetsdirektivet och utredningen om en stärkt minoritetspolitik. Allra sist finns ett avsnitt om Makerspace och bibliotek.

DATASKYDDSFÖRORDNINGEN (GDPR)

Från och med den 25 maj 2018 börjar den nya personuppgiftslagstiftningen GDPR (*General Data Protection Regulation*) eller Dataskyddsförordningen att gälla. Den kommer att ha direkt tillämpning i Sverige. Förordningen innehåller 99 artiklar. Till dessa hör 173 stycken beaktandesatser (skäl). EU:s dataskyddsreform som börjar gälla under 2018 är den största integritetsstärkande reformen på länge.

Mycket i dataskyddsförordningen liknar de regler som finns i personuppgiftslagen. I Polarbibblos fall är det främst **vårdnadshavarens samtycke i samband med behandling av barns personuppgifter online** som måste uppmärksammas. Genom dataskyddsförordningen införs nämligen ett förstärkt skydd för barns personuppgifter.

Det är nu inte helt enkelt att kategorisera Polarbibblo.se inom "informationssamhällets tjänster". Dessutom går det, i skrivande stund, inte att utesluta en sektorspecifik reglering för bibliotek. Men under en konsultation⁹ bedömde ändå Advokat Sara Malmgren (Foyen) att så länge nationell rätt inte säger annat är det allra mest rimliga antagandet att GDPR gäller Polarbibblo.se.

När det gäller vårdnadens samtycke i samband med behandling av barns personuppgifter online så gäller det, enligt förordningen, barn under 16 år. Medlemsstaterna kan själva bestämma en lägre åldersgräns, dock lägst 13 år. I skrivande stund har Datainspektionen förordnat en 15-årsgräns i Sverige men det är ännu inte beslutat.

Samtycket ska formuleras på ett tydligt och enkelt sätt som barn och unga förstår. Polarbibblo.se ska redogöra för varför de behandlar personuppgifter och hur lång tid den behandlingen tar. **Man får inte lagra personuppgifter längre än nödvändigt.** Nödvändigt är bokstavligt talat. Det gäller alltså att Polarbibblo.se tar bort samtliga personuppgifter för en person så fort de genomfört personuppgiftsbehandling enligt vad samtycket gäller. Den personuppgiftsansvarige ska vidare göra rimliga ansträngningar för att kontrollera att samtycke ges eller godkänns av den person som har föräldraansvar för barnet, med hänsyn tagen till tillgänglig teknik.

Den 15 december 2017 meddelade regeringen att Datainspektionen kommer att byta namn till Integritetsskyddsmyndigheten¹⁰. Myndigheten tillförs 30 miljoner kronor extra från och med 2018 för att stärka myndighetens arbete, bland annat med de nya uppgifter som EU:s dataskyddsförordning medför. De ökade resurserna kommer också att bidra till att myndigheten ännu bättre kan stödja och ge råd till myndigheter, företag och allmänheten när det gäller personuppgiftsbehandling och EU-regelverket. Myndigheten får både fler uppgifter och fler befogenheter, t.ex. att ta emot och hantera rapporter om personuppgiftsincidenter och möjligheten att utfärda sanktionsavgifter.

---

⁹ Intervju/konsultation 2017-09-11, Foyen Advokatbyrå, Stockholm

¹⁰ Pressmeddelande från Regeringskansliet den 15 december 2017 (sidan besöktes 2017-12-18)
<http://www.regeringen.se/pressmeddelanden/2017/12/datainspektionen-blir-integritetsskyddsmyndigheten/>

VAD ÄR EN PERSONUPPGIFT?

En personuppgift är all slags information som kan kopplas till en enskild individ. Det innebär att till exempel namn, personnummer och adress är personuppgifter. IP-nummer är en personuppgift i de fall de kan spåras till en enskild individ. E-post är en personuppgift och även ett alias kan vara en personuppgift. Särskilt ett alias tillsammans med en e-postadress eller på en liten ort.

GDPR — ÅTGÄRDER POLARBIBBLO.SE

På Polarbibblo.se finns idag uppgifter om varför de sparar namn, ändamål, samt en förklaring till och betydelsen av begreppet upphovsrätt. Texterna är skrivna på enkel svenska så att målgruppen förstår. För att säkerställa användarnas integritetsskydd finns dock ytterligare åtgärder att vidta. Användarna skickar in sina alster och personuppgifter via formulär.

Genom att:

- dokumentera personuppgiftsbehandlingen,
  - förbättra samtliga formulär och kringinformation, samt
  - säkerställa att samtliga¹¹ personuppgifter raderas efter personuppgiftsbehandling
- kommer Polarbibblo.se att följa nya Dataskyddsförordningen.

Användarna på Polarbibblo.se behöver inte ett användarkonto med inloggning för att använda tjänsten. Istället bygger alla inlämningar på en formulärlösning. Rent tekniskt är det möjligt att knyta ett unikt alias eller ett smeknamn till ett samtycke. Första gången personen under 15 år lämnar sina personuppgifter säkerställer Polarbibblo.se att samtycke inhämtats från målsman. Det kan ske via en kryssruta så länge Polarbibblo.se tydligt specificerar vem som har rätt att kryssa i rutan. Man kan även be om målsmans namn. I samband med detta anger användaren ett alias eller ett smeknamn. Detta alias kan sedan användas som "nyckel" vid nästa session eftersom det är knytet till målsmans samtycke. En rekommendation från Advokat Sara Malmgren (Foyen) är att en viss periods inaktivitet på sajten innebär att samtycket annulleras. Förslagsvis mellan 3–6 månader eftersom Polarbibblos användare är så unga.

Till syvende och sist handlar GDPR om tydlig information. Polarbibblo.se ska vara noga med att motivera den vuxnes godkännande. Det är inte för att publicera texter som Polarbibblo.se inhämtar samtycke från målsman, det är för att behandla personuppgifter. Så länge Polarbibblo.se lyckas förklara varför utvalda personuppgifter sparas under en viss tid så är användarnas integritet skyddad. Tydliga informationstexter i formuläret skapar i bästa fall ett unikt lärtillfälle om integritet och digitala tjänster för användaren.

I nuläget saknas frågan hur upphovspersonen vill att dess namn eller alias ska publiceras jämte dess alster. Även detta bör Polarbibblo.se inkludera i nya formulär och informationstexter.

Det kan tyckas onödigt krångligt att försöka skapa formulär med unika "alias" som kan användas som nyckel. Den stora vinsten är att Polarbibblo.se bygger bort den tröskel som följer med en inloggning. Eftersom Polarbibblo.se vänder sig till en så pass ung målgrupp är det också långt ifrån säkert att dessa har tillgång till e-post eller egen mobiltelefon vilket medför komplikationer för en inloggning med lösenordsförfarande. Genom att utveckla formulärfunktionen behåller Polarbibblo.se ett fortsatt högt integritetsskydd för barnen eftersom användarna inte är beroende av en vuxen för att skicka in ett bidrag.

---

¹¹ Utredare vill här tillägga att upphovsrätten triumfar GDPR. Polarbibblo.se ska inte radera upphovspersonen till de alster som sparas i Polarbibblos regi.

GENOMFÖRANDE AV WEBBTILLGÄNGLIGHETSDIREKTIVET

EU har beslutat om ett direktiv som innebär krav på tillgänglighet för webbplatser och appar inom offentlig sektor. När det så kallade Webbtillgänglighetsdirektivet, alltså lagstiftning på tillgänglighetsområdet, träder i kraft, ska kontroll av efterlevnad ske med samma metodik i hela EU. I skrivande stund håller medlemsländerna på att implementera regelverket i nationell lagstiftning. Den 23 september 2018 ska allt vara på plats.

EUROPEISKA RIKTLINJER

Standarden för webbplatser överensstämmer med WCAG 2.0 och de funktionella kraven motsvarar kriterierna för nivå AA i WCAG 2.0.¹²

NATIONELLA WEBBRIKTLINJER

Enligt den första riktlinjen ska myndigheter vid sin webbutveckling följa kriterierna för nivå AA i WCAG 2.0.¹³

WCAG 2.0

WCAG 2.0 innehåller fyra principer för tillgänglighet.¹⁴

En webbplats ska vara möjlig att uppfatta. Information och komponenter i ett användargränssnitt ska presenteras på ett sätt som användare kan uppfatta; en text ska till exempel kunna konverteras till stor stil, punktskrift eller tal.

Komponenterna i ett användargränssnitt ska vara hanterbara. Exempelvis ska det gå att navigera på en webbplats enbart med hjälp av ett tangentbord.

Information om och hantering av användargränssnitt måste vara begriplig. Det uppnås till exempel genom att sidans språk anges i HTML-koden, så att skärmläsare, som används av personer med synnedsättning, använder ett korrekt uttal.

En webbplats innehåll måste vara robust nog för att kunna tolkas på ett pålitligt sätt av ett brett spektrum av olika användarprogram, inklusive hjälpmedel.

Under principerna finns tolv riktlinjer som representerar grundläggande mål för att göra innehåll mer tillgängligt. Till varje riktlinje finns även mätbara framgångskriterier. Det finns tre nivåer för hur väl en webbplats tillgodoser tillgänglighetskraven i WCAG 2.0: nivå A, AA och AAA.¹⁵ I bilaga 3 finns en lista med exempel på åtgärder som ger en bild av nivå AA i tillgänglighetskraven.

---

¹² Genomförande av webbtillgänglighetsdirektivet, Ds 2017:60 (2017) Finansdepartementet. Sidan 30.

¹³ Ibid. Sidan 31.

¹⁴ Ibid. Sidan 29.

¹⁵ Ibid. Sidan 29–30.

WEBBTILLGÄNGLIGHET — ÅTGÄRDER POLARBIBBLO.SE

Polarbibblo.se som tillgänglig webbresurs undersöktes och säkerställdes under hösten 2016. Bland annat ändrades färgsättningen för ökade kontraster och tydlighet. Med hjälp av webb-baserade valideringsverktyg testades programmeringsspråket på Polarbibblo.se både enligt *European Internet Inclusion Initiative* och WCAG.

I nuläget har Polarbibblo.se en design med tre spalter och två navigeringsmenyer, en upptill och en i vänsterspalt. Länkar till andra sidor (förutom i navigeringen) förekommer i alla tre spalterna. När det gäller tillgänglighet kan man till exempel utmana trespaltslösningen och överväga annan layout som tydligare dirigerar användaren till viktig information. Det är också läge att redaktör överser konsekvent text i länkar. På vissa ställen är hela stycken länkade vilket kan försvåra tolkningen av webbplatsen. I bilaga 1 ger utredaren förslag på hur formulärfunktionen kan göras ännu tydligare.

NATIONELLA MINORITETER OCH URFOLKET SAMER

De nationella minoriteterna judar, romer, sverigefinnar, tornedalingar och urfolket samer har sedan 2010 vissa rättigheter genom svensk lagstiftning och EU:s ramkonvention om skydd för nationella minoriteter. År 2016 tillsatte regeringen en utredning för att bland annat se över hur väl Sverige lever upp till de åtaganden som finns enligt ramkonventionen, språkstadgan och andra konventioner.

UTREDNINGEN OM EN STÄRKT MINORITETSPOLITIK

I juni 2017 lämnade utredningen om en stärkt minoritetspolitik SOU: 2017:60 sitt delbetänkande *Nästa steg? Förslag för en stärkt minoritetspolitik* till Kulturdepartementet. I samband med delbetänkandet förlängdes utredningens uppdrag för att arbeta vidare med ytterligare frågor. Uppdraget slutfördes i och med utredningen *Nästa steg? Del 2. SOU: 2017:88*.

I delbetänkandet anges två övergripande bedömningar när det gäller minoritetspolitikens inriktning¹⁶:

- Den första bedömningen är att minoritetspolitiken behöver inriktas i större utsträckning på överföringen av språk och kultur mellan generationerna. Av minoritetspolitikens tre delmål bör därför målet språk och kulturell identitet ges en särskild tyngd. I synnerhet bör frågor som rör språkrevitalisering och ungdomars delaktighet prioriteras.
- Den andra övergripande bedömningen är att minoritetspolitiken behöver integreras bättre inom andra politikområden.

---

¹⁶ Nästa steg? Förslag för en stärkt minoritetspolitik, SOU 2017:60 (2017) Kulturdepartementet. Sidan 16.

Här nedan presenteras ett urval av punkter ur delbetänkandet *Nästa steg? Förslag för en stärkt minoritetspolitik* med bärighet för just Polarbibblös verksamhet.

Utredningen konstaterar att barn och unga kommer till tals i för liten utsträckning. Utredningen föreslår därför att det anges i lagen att myndigheter särskilt ska beakta förutsättningarna för barn och unga som tillhör nationella minoriteter i frågor om inflytande och samråd.¹⁷

Utredningen har haft i uppdrag att utvärdera de samiska språkcentrumen. Utredningen bedömer att språkcentrumens arbete är ett nödvändigt och värdefullt bidrag till revitaliseringen av det samiska språket samt att dessa bör fortsätta sitt arbete. Utredningen föreslår att Institutet för språk och folkminnen får i uppdrag att utreda formerna för att inrätta språkcentrum även för meänkieli och finska, samt utreda förutsättningarna för att skapa motsvarande funktion för jiddisch och romani chib.¹⁸

Utredningen föreslår dessutom att Kungliga Biblioteket, Myndigheten för kulturanalys, Riksantikvarieämbetet, Riksteatern och Statens historiska museer ges i uppdrag att också beakta nationella minoriteter och minoritetsspråk i sin verksamhet.¹⁹

KB:S REMISSVAR PÅ SOU:2017:60

Enheten för nationell bibliotekssamverkan på KB arbetar för närvarande med hur de kommunala och de regionala biblioteksverksamheterna tillvaratar de nationella minoriteternas och urfolket samernas rätt enligt minoritetspolitikens samt samepolitikens intentioner. Arbetet beräknas bli färdigt runt årsskiftet 2017/18. Även rapporten Migration och språklig mångfald²⁰ berör de nationella minoriteterna och urfolket samerna.

Utredningens delbetänkande skriver att *"Kungliga Biblioteket bör inom ramen för sitt uppdrag angående en nationell biblioteksstrategi ge de nationella minoritetsspråken en uttalad plats i bibliotekets verksamhet."* Under hösten har därför KB skrivit ett remissvar²¹. Här nedan finns de punkter som utredare fann relevanta för Polarbibblo.se att ta del av.

- Kungliga biblioteket (KB) tillstyrker samtliga föreslagna lagändringar utan ändringar. KB anser dock att bilden av bibliotekens betydelse inte har kommit fram i förhållande till utredda områden. Det allmänna biblioteksväsendet lämnar väsentliga bidrag i många fler sakområden än de som utpekats i utredningen.
- KB vill lyfta fram att bibliotekens demokratiska funktion stärker de nationella minoriteternas demokratiska kapacitet och att bibliotekens roll i det demokratiska bygget behöver tydliggöras så att det allmänna biblioteksväsendet kan stödja de nationella minoriteterna.

---

¹⁷ Ibid. Sidan 17.

¹⁸ Ibid. Sidan 19.

¹⁹ Ibid. Sidan 20.

²⁰ Bibliotekssamverkansbloggen, Migration och språklig mångfald – bibliotekens roll i det flerspråkiga samhället. Kungliga biblioteket. (Sidan besöktes 2017-12-08) <https://bibliotekssamverkan.blogg.kb.se/2017/10/19/migration-och-spraklig-mangfald-bibliotekens-roll-i-det-flersprakiga-samhallet/>

²¹ Bibliotekssamverkansbloggen, Nästa steg? Förslag för en stärkt minoritetspolitik och KB:s remissvar. Kungliga biblioteket. (Sidan besöktes 2017-12-08) <https://bibliotekssamverkan.blogg.kb.se/2017/10/31/nasta-steg-forslag-for-en-starkt-minoritetspolitik-och-kbs-remissvar/>

- Det är KB:s uppfattning att de kommunala biblioteken är underutnyttjade i förhållande till utförandet av grundskyddet. Det finns goda möjligheter att använda biblioteket som plattform för att skapa medvetenhet om landets minoritetspolitik och de internationella konventionsåtagandena.
- KB menar att det är viktigt att fortsätta bygga ut förvaltningsområdena men också att biblioteken blir tillförda finansiering. Kommunens biblioteksverksamhet kan och bör ta en större roll i grundskyddet med hjälp av ökade resurser. De kommunala och regionala biblioteksverksamheterna skulle kunna ges större uppdrag i genomförandet av grundskyddet.
- De nationella minoritetsspråken bör ges en uttalad plats i bibliotekets verksamhet. Samtidigt måste KB också påpeka att helt nya uppdrag måste finansieras för samtliga inblandade parter.
- Det är viktigt att här beakta KB:s regeringsuppdrag att ta fram förslag till en nationell biblioteksstrategi. Slutredovisning ska ske i mars 2019 och en delredovisning presenterades i september 2017.

KB:s ståndpunkt att de kommunala biblioteken är underutnyttjade i förhållande till utförandet av grundskyddet samt att de nationella minoritetsspråken bör ges en uttalad plats i bibliotekets verksamhet tyder på att de samiska språken och meänkieli bör ta plats på Polarbibblo.se. Samtidigt påpekar KB att det är viktigt att biblioteken blir tillförda finansiering och att helt nya uppdrag måste finansieras för samtliga inblandade parter.

DE SAMISKA SPRÅKEN

Samiska består egentligen av flera olika samiska språk som delas in i tre huvudvarieteter: östsamiska, centralsamiska och sydsamiska. De tre huvudvarieteterna delas i sin tur upp i nio dialekter. Östsamiska dialekter talas på Kolahalvön i Ryssland; centralsamiska dialekter talas i Finland, Norge och Sverige; sydsamiska dialekter talas i Norge och Sverige.

I Sverige talas nordsamiska, lulesamiska, pitesamiska (dessa tre språk hör till den centralsamiska huvuddialekten), sydsamiska och umesamiska (en varietet med språkliga drag av både sydligt och nordligt ursprung). Flest talare har nordsamiska som talas av uppskattningsvis 15 000 - 17 000 personer i hela det samiska området, varav 5 000 - 6 000 personer i Sverige. Tre samiska dialekter, sydsamiska, lulesamiska och östsamiska, räknas enligt UNESCO till de allvarligt hotade språken i världen.

MEÄNKIELI

Meänkieli, eller tornedalsfinskan, är ett av Sveriges minoritetsspråk. Det finns ett flertal dialektala varieteter av meänkieli och språket är under ständig utveckling. Språket har rötter i den finsk-ugriska språkgruppen, och är närmast besläktad med de nordfinska dialekterna. Någon självklar standardvarietet har ännu inte etablerats. Ett visst språkvårdsarbete har bedrivits men mycket återstår att göra²².

Det finns minst tre olika varieteter av meänkieli i Sverige: tornedalsvarietetet i Pajala, Övertorneå och Haparanda, gällivarevarietetet i Gällivare och lannankieli i Kiruna, Kurravaara och Jukkasjärvi.

---

²² Institutet för folk och folkminnen (sidan besöktes 2017-12-01)
<http://www.sprakochfolkminnen.se/sprak/minoritetssprak/meankieli.html>

Det finns olika uppgifter om hur många som idag talar meänkieli. Enligt Svenska Tornedalingars Riksförbund, STR-T, handlar det om uppskattningsvis 70 000 personer som talar eller förstår meänkieli helt eller delvis²³. Pajala har alltid varit och är fortfarande en kommun med en stor andel meänkielitalare²⁴.

EN STÄRKT MINORITETSPOLITIK – ÅTGÄRDER POLARBIBBLO.SE

Ett språk är en bärare av identitet och kulturhistorisk kunskap. På Polarbibblo.se finns den digitala bilderboken *Var är Noras pulka?* på tolv språk, däribland på nordsamiska, finska, romani kalé och meänkieli. Som vi sett används den på olika sätt i hela landet. Efterfrågan på både fysisk och digital litteratur för barn på både samiska och något av de nationella minoritetsspråken är också stor; utbudet på till exempel något av de samiska språken eller meänkieli är idag fortfarande mycket begränsat.

Här finns en tydlig möjlighet för Polarbibblo.se som skapande plattform. Så väl Maja Mella, verksamhetsledare på Svenska Tornedalingars Riksförbund–Tornionlaaksolaiset och Hanna Outakoski, Umeå universitet, Institutionen för språkstudier, samiska, beskriver att ett potentiellt samarbete med modersmålslärare kan vara en väg framåt för Polarbibblos flerspråkighet. Till exempel i samband med skrivuppgifter för eleverna på sameskolorna. *Sameskolstyrelsen* har fått särskilda medel för att utveckla samiska läromedel. Där kan Polarbibblo.se vara en intressant samarbetspartner. Även *Skolverket* har en satsning på modersmålslärare.

Samerna tillhör världens ursprungsfolk och har därför rätt till kulturell särbehandling. En flerspråkig sajt, med de samiska språken, för barn bör därför även ta i beaktande den kulturella identiteten och den samiska tankevärlden. Det skulle i så fall innebära att utmana design och innehåll på Polarbibblo.se för att representera de samiska språken och ett samiskt berättande. I sitt yttrande²⁵ till *Nästa steg? Förslag till en stärkt minoritetspolitik (SOU 2017:60)* lyfter *Tornedalingar i Övertorneå kommun–Tornionlaaksolaiset (TÖT)* historielöshet som högsta hot mot en minoritetskultur. I yttrandet förespråkar TÖT att ett kulturcentrum för tornedalingar inrättas i Övertorneå. Ett kulturcentrum skulle ha som uppgift att förmedla det tornedalska arvet till nya generationer. Flerspråkigheten blir helt enkelt ett utvidgat uppdrag, bortom översättningar, om man ska följa vad minoritetspolitiken avser och vill uppnå. Resonemang om en inkluderande designprocess fördjupas i den tredje delen av rapporten på sidan 39.

Under 2017 har flera nya litteraturinitiativ för så väl de samiska språken som för meänkieli ägt rum i regionen. Dessa är intressanta för Polarbibblo.se att följa för att upptäcka potential att samverka. Den 17–18 november genomfördes till exempel *Bágo in books*, en samisk gærjafesta (litteraturfestival) i Jokkmokk. Arrangörer var samiska skribentföreningen *Bágo čálliid siebie* i samarbete med Sveriges Författarförbund. Dessutom har arbetet med att få igång ett författar- och litteraturcentrum på svensk sida av Sápmi startat och finansieringen är klar för tre år framåt. Under våren sjösatte även Resurscentrum för litteratur tillsammans med Regionbibliotek Norrbotten ett landsomfattande projekt med syfte att underlätta för den som söker litteratur på meänkieli på biblioteken. I projektet ska litteratur på meänkieli få en kort presentation på både meänkieli och svenska²⁶.

---

²³ Minoritet.se, Sveriges nationella minoriteter och minoritetsspråk (sidan besöktes 2017-11-01) <http://www.minoritet.se/Meankieli-ett-sprak-under-standing-utveckling>

²⁴ Institutet för folk och folkminnen (sidan besöktes 2017-12-01) <http://www.sprakochfolkminnen.se/sprak/minoritetssprak/meankieli.html>

²⁵ Yttrande, Ku2017/01534/DISK, från Tornedalingar i Övertorneå kommun – Tornionlaaksolaiset (TÖT)

²⁶ Svenska tornedalingars riksförbund – Tornionlaaksolaiset (sidan besöktes 2017-12-01) <https://www.str-t.com/meankieli-litteratur-ska-bli-lattare-att-hitta-pa-biblioteken/>

MAKERSPACE PÅ BIBLIOTEKET

Under de senaste åren har bibliotek runtom i Sverige utforskat innovationskraften i Makerrörelsen. I FB-gruppen Skaparbibblan²⁷ diskuteras *Makerspaces*, digitala medialab, och rum för deltagande och skapande på biblioteken. På den återkommande knytkonferensen *Hacka bibblan* har Åke Nygren, projektledare på Digitala biblioteket, samlat bibliotekarier för att utbyta erfarenheter och kunskap om makerspace på bibliotek.

Makerrörelsen är orienterad mot alla former av D.I.Y (do-it-yourself) och D.I.W.O (do-it-with-others) och genomsyras av viljan att praktiskt förstå hur saker funkade och såklart, en önskan att få saker att funka bättre. Denna klassiskt "nördiga" nyfikenhet är förstås i sig inget nytt fenomen, men nytt är uppkomsten av uttalad social gemenskap kring nyfikenheten samt uppkomsten av digitala och fysiska platser att dela kunskap och verktyg med nyfikna likasinnade – dessa platser kallas Makerspaces.

MAKERSPACE PÅ BIBLIOTEK – VARFÖR DÅ?

Ett Makerspace kan utveckla bibliotekens verksamhet och stärka bibliotekens roll i samhället. I Skaparbibblans grupp på Facebook anger Ann Östman, bibliotekskonsulent på den regionala biblioteksverksamheten i Gävleborg, nedanstående punkter till varför Makerspace hör hemma på bibliotek²⁸.

- Uppdaterat folkbildningsuppdrag
- Låg tröskel in, gratis (jämför när de publika datorerna kom)
- Det egna växandet genom att skapa, dela och lära
- Gränsöverskridande / inkluderande verksamhet
- Biblioteket som plats för innovation
- Synliggöra biblioteket som dialogpart / samhällsutveckling i den egna kommunen (i Vaggeryd textplats i Näringslivsrådet)

MAKERSPACE

Runt om i Sverige finns föreningar som tillhör Makerrörelsen. De driver verkstadsliknande lokaler som kallas just *Makerspace*. Ett Makerspace är en plats där vem som helst skall kunna komma och arbeta på sina eller andras projekt, dela erfarenheter och kunskap, samarbeta eller bara bolla idéer med varandra. I ett Makerspace finns verktyg, maskiner och arbetsyta för att arbeta med projekt som ofta handlar om tekniker som programmering eller 3d-printing, men även andra material och metoder som till exempel textil och virkning²⁹.

---

²⁷ Skaparbibblan, grupp på Facebook (sidan besöktes 2017-12-22)
<https://www.facebook.com/groups/447285605351090/>

²⁸ Skaparbibblans grupp på Facebook (sidan besöktes 2017-01-03)
<https://www.facebook.com/groups/447285605351090/permalink/1600292040050435/>

²⁹ Makertej (sidan besöktes 2017-09-20) <http://www.makertej.se/om-makertej/makerrörelsen/>

I Luleå finns ett Makerspace som startades i november 2013 av Peter Parnes, Agneta Hedenström och Tovah Parnes. Föreningen har en egen lokal på Sandviksgatan 20. Under våren 2017 startade Bodens stadsbibliotek ett Makerspace på bibblan för att dela med sig av makerkulturen till bodensare i alla åldrar.

Bild: Luleå Makerspace. Foto: Magnus Stenberg.

MAKER FAIRE

Ett *Maker Faire* är som en festival där teknik, lek, vetenskap, konst och experimenterande möts. Makers ställer ut sina senaste projekt och det finns möjlighet att testa olika produkter av återförsäljare. Maker Faire är ett varumärke och den som vill arrangera betalar en licensavgift till Maker Media³⁰. Den 10 februari 2018 arrangeras det fjärde året av Luleå Makerfaire. Det arrangeras av Peter Parnes och Luleå stadsbibliotek i Luleå Stadsbibliotek. Här får alla se och prova på skapande med modern teknik. Slöjd 2.0, elektronik, 3D-skrivare, musik, bild, film och dataspel.

MAKER TOUR

Maker Tour arrangeras av Tekniska museet och består av en makerutrustad skåpbil (se bild nästa sida) och ett tält (en mobil meckarverkstad) som kan sättas upp i köpcentrum, på festivaler, torg, mässor och på skolgårdar. Genom att erbjuda aktiviteter som kopplar till ellära, kreativt skapande, enkel programmering och problemlösning är syftet att sprida makerrörelsens anda och arbetssätt utanför museets väggar och att fler barn och unga ska se att de med enkla medel kan skapa själva och tillsammans med andra.

³⁰ Maker Faire (sidan besöktes 2017-09-20) <http://makerfaire.com/>

Bild © Tekniska museet <https://www.tekniskamuseet.se/upplev/utställningar/maker-tour/>

MAKERSPACE PÅ BIBLIOTEKET – ÅTGÄRDER POLARBIBBLO.SE

Att utforska Makerspace i anslutning till Polarbibblo.se kan bidra till kopplingen mellan det fysiska rummet och Polarbibblo.se. Till exempel kan Polarbibblo.se användas som plattform för att publicera film och spel som skapas på ett Makerspace. Det kräver emellertid viss utveckling av sajten eftersom det i så fall skulle innebära att publicera i nya format. Ett annat potentiellt användningsområde är att skapandet som sker på Makerspace utmynnar i nya berättelser till Polarbibblo.se. I båda fallen stärker Polarbibblo.se interaktionen mellan platsen på det fysiska biblioteket och plattformen Polarbibblo.se.

Makerkulturen finns redan etablerad inom biblioteken i Region Norrbotten och potentiella samarbetspartners är till exempel Luleå Makerspace och Bodens stadsbibliotek. En annan intressant aktör i sammanhanget är Teknikens hus i Luleå. Det är Sveriges nordligaste science center. Ett samarbete med Teknikens hus skulle kunna bidra till en tydligare plats för Polarbibblo.se inom kreativa näringar i regionen.

Den mobila meckarverkstaden Maker Tour inkluderas i rapporten som inspiration eftersom ett mobilt "skaparcentrum" kan vara ett sätt för Polarbibblo.se att nå barn med läs- och skrivfrämjande insatser.

DEL III. FRAMTIDEN – IDÉER & DRIFT

Vision för Biblioteken i Norrbotten: Vi ska göra Norrbotten till en mer upplevelserik plats att leva på.

Del tre är en resonerande text om Polarbibblös styrkor och svagheter i ett utvecklingsskede. Som utgångspunkt har utredaren använt bibliotekens uppdrag och avsnittet inleds därför med en nulägesbeskrivning av pågående reformarbete. Efter nulägesbeskrivningen kommer en resonerande text kring Polarbibblös verksamhetsidé och nisch i biblioteksverksamheten. Två andra områden som fördjupas i den här avslutande delen är samverkan med urfolket samerna och minoritetsgruppen tornedalingar samt Polarbibblös framtida drift.

BIBLIOTEKENS UPPDRAG

"Biblioteken ska vara en samlingspunkt med litteraturen i fokus. Samtidigt är det också ett rum för samtal och därmed en central byggsten i vår demokrati." Kultur- och demokratiminister Alice Bah Kuhnke

Citatet ovan är hämtat från pressmeddelandet³¹ 2015 om att Kungliga biblioteket (KB) har fått i uppdrag att ta fram förslag till en nationell biblioteksstrategi. Uppdraget innebär att KB ska föreslå långsiktiga mål och strategier, utifrån bibliotekslagens bestämmelser, för att främja samverkan och kvalitetsutveckling i hela det allmänna biblioteksväsendet. Sekretariatet planerar att presentera ett preliminärt förslag till nationell biblioteksstrategi under våren 2018, som efter diskussion och analys kan leda till ett slutgiltigt förslag till Kulturdepartementet i mars 2019. I september 2017 lanserade sekretariatet för en nationell biblioteksstrategi en delrapport med omvärldsanalys i form av antologin *Den femte statsmakten – bibliotekens roll för demokrati, utbildning, tillgänglighet och digitalisering*. Sekretariatet skriver att i tider då demokratin hotas av auktoritära och högerextrema krafter är bibliotekens roll, att försvara det demokratiska samtalet och en åsiktsbildning byggd på både fakta och pluralism, central. I inledningskapitlet skriver Erik Fichtelius, som är nationell samordnare för biblioteksstrategin, att:

"Biblioteken är en balanserande kraft i samhället för att de demokratiska institutionerna ska fungera. Åsiktsfrihet är en av grunderna för en fungerande demokrati. Biblioteken förser dem som vill bilda sig en uppfattning med underlag och kunskap. Vi talar just om att bilda sig en åsikt. Biblioteken är oberoende och har ingen politisk agenda. Det är dags att se biblioteken för vad de är i detta statsbygge: Den femte statsmakten!"³²

För ett år sedan konstaterade dessutom Medieutredningen³³ behovet av Medie- och informationskunnighet (MIK) för att människor ska kunna ha förmåga att kritiskt granska informationsflödet i det digitala samhället. I linje med det föreslog sekretariatet för biblioteksstrategin satsningen *Digitalt först med användaren i fokus*. Förslaget var att använda biblioteksväsendets kunskap och organisation för att genomföra ett digitalt kompetenslyft för den vuxna befolkningen. I september 2017 meddelades att KB tillförs 25 miljoner kronor årligen under tre år för att arbeta med *Digitalt först*. Projektet inleds med en satsning på att komplettera och fördjupa bibliotekspersonalens nuvarande digitala kompetenser.

---

³¹ Pressmeddelande från Kulturdepartementet (sidan besöktes 2017-11-15)
<http://www.regeringen.se/pressmeddelanden/2015/06/kungliga-biblioteket-ska-ta-fram-en-biblioteksstrategi-for-hela-sverige/>

³² Den femte statsmakten. Bibliotekens roll för demokrati, utbildning, tillgänglighet och digitalisering. (2017) CC-BY Kungliga biblioteket | Nationell biblioteksstrategi. Sidan 12.

³³ En gränsöverskridande mediepolitik. För upplysning, engagemang och ansvar. SOU: 2016:80 (2016) Kulturdepartementet.

BIBLIOTEKSLAGEN OCH DEN NATIONELLA BIBLIOTEKSSTRATEGIN

I ett avslutande kapitel i omvärldsanalysen³⁴ gör sekretariatet för biblioteksstrategin en genomgång av den svenska bibliotekslagen, paragraf för paragraf. Här presenteras två paragrafer med extra bäring för Polarbibblo.se.

7 §: Folkbiblioteken ska särskilt främja läsning och tillgång till litteratur. Folkbiblioteken ska verka för att öka kunskapen om hur informationsteknik kan användas för kunskapsinhämtning, lärande och delaktighet i kulturlivet.

Det betonas särskilt i regeringens proposition att även om många idag har stora kunskaper om hur informationstekniken kan användas så gäller det inte i alla grupper. Det konstateras också att, även bland dem som är tekniskt kunniga, saknas ibland väsentliga insikter om hur man bör förhålla sig till digitala informationskällor och hur information kan värderas och granskas³⁵.

8 §: Folkbiblioteken ska ägna särskild uppmärksamhet åt barn och ungdomar för att främja deras språkutveckling och stimulera till läsning, bland annat genom att erbjuda litteratur utifrån deras behov och förutsättningar

Regeringen framhåller som motiv till bestämmelsen läsförmågans stora betydelse i samhällslivet och att det är angeläget att folkbibliotekens tjänster riktade till barn och ungdomar fortsätter att utvecklas³⁶. Sekretariatet berättar vidare att "Barn och ungas medievärldar förändras kontinuerligt i snabb takt. Barn- och ungdomsbibliotekarier behöver ständigt utveckla nya metoder för att locka till läsning och berättande oavsett format. Att berätta med bilder blir mer och mer aktuellt och det vidgade textbegreppet³⁷, spelar stor roll för barn och ungas motivation och lust att tolka och skapa berättelser".³⁸

Sekretariatet ställer sig frågan om ytterligare metodutveckling, tydligare prioriteringar och annorlunda utformade statliga stödformer kan bidra till en större likvärdighet och att fler barn får tillgång till en än mer offensiv barnbiblioteksverksamhet. Kommer barnen som hanterar nya medier att finna biblioteken vara angelägna ställen att vistas på? Sekretariatet menar att framtidens barnbibliotek kanske måste formas utifrån en ännu större delaktighet där barn och unga själva kan bidra till bibliotekens innehåll där professionen släpper in dem i olika påverkans- och dialogprojekt.³⁹

---

³⁴ Den femte statsmakten. Bibliotekens roll för demokrati, utbildning, tillgänglighet och digitalisering. (2017) CC-BY Kungliga biblioteket | Nationell biblioteksstrategi.

³⁵ Ibid. Sidan 438

³⁶ Ibid. Sidan 439

³⁷ Det vidgade textbegreppet är ett uttryck som används i utbildningssammanhang. I begreppet rymms det skrivna och talade ordet samt bild, film och ljud.

³⁸ Ibid. Sidan 439.

³⁹ Ibid. Sidan 442.

BARNKONVENTIONENS ARTIKEL 13

Polarbibblo.se är idag den enda digitala resurs som finns inom regionen när det gäller främjandet av barns eget skapande och möjlighet till kulturella uttryck och som motsvarar Barnkonventionens artikel 13: "Varje barn har rätt till yttrandefrihet, att tänka, tycka och uttrycka sina åsikter." Redaktörerna på Polarbibblo.se lyssnar på sina unga användare och ger dem konstruktiv feedback i sitt skrivande. Via Polarbibblo.se har Regionbiblioteket i Norrbotten både tagit ett stort ansvar för barn och ungas läs- och skrivfrämjande och skapat en plattform för biblioteken att möta den nya generationens berättare.

EN DEL AV DEN REGIONALA KULTURPOLITIKEN

Hösten 2009 beslutade riksdagen om en ny modell för fördelning av de statliga verksamhetsbidragen till regional kulturverksamhet. Regionala kulturplaner skulle utgöra underlag för statens beslut om medfinansiering⁴⁰. Från länsbibliotekshåll framhölls vikten av att vara en del av den regionala kulturpolitiken och att ingå i de regionala kulturplanerna. Sedan kultursamverkansmodellen infördes återfinns därför den regionala biblioteksverksamheten inom de omfattande regionala kulturplanerna.

Barn och unga har genomgående hög prioritet i den regionala kulturplanen i Norrbotten.

I kulturplanen för Norrbotten 2018–2021 är digitalisering ett prioriterat område. Området har lyfts fram av kommunerna under dialogmöten samt av Regionens kulturberedning. Avsikten är ett utökat digitalt utbud och utveckling av tjänster som kan nås av fler. I den regionala biblioteksplanen blir digital delaktighet och medie- och informationskunnighet samt läs- och skrivfrämjande arbete för barn, unga och vuxna prioriterade områden. Behovet av ett gemensamt strategiskt arbete för en utveckling av Polarbibblo.se på kommunal nivå är förankrat hos folkbibliotekscheferna i regionen.

REGERINGENS EXTRA BIBLIOTEKSANSLAG

I regeringens budgetproposition hösten 2017 aviserades ett extra anslag till biblioteksverksamhet under åren 2018–2020; en kvarts miljard årligen för att stärka utbud och tillgänglighet i landets biblioteksverksamhet. I en intervju med Biblioteksbladet⁴¹ berättar Lotta Brilioth Biörnstad, chef för Kulturrådets enhet för litteratur och kommunikation, att "Stödet kommer att kunna sökas av kommuner för folkbibliotekens verksamhet. Det vi kan säga är att grunden är ökad tillgänglighet till folkbiblioteken och de prioriteringar som finns i bibliotekslagen."

Kommunerna kommer att kunna söka stödet under två perioder 2018, på våren och på hösten. Riktlinjer för ansökningarna samt närmare besked om vad som kommer att prioriteras, är detaljer som Kulturrådet räknar med att ge besked om under februari 2018.

---

⁴⁰ Den osynliga handen – regionbiblioteken i modellen. (2016) Svensk biblioteksförning. Sidan 19.

⁴¹ Biblioteksbladet, Kvartsmiljarden går till folkbiblioteken. (sidan besöktes 2017-12-28)
<http://biblioteksbladet.se/kvartsmiljarden-gar-till-folkbiblioteken/>

HÄR FÅR BARN GÖRA SIN RÖST HÖRD

Genom att utgå från Polarbibblos verksamhetsidé – här får barn göra sin röst hörd – urskiljer sig en speciell nisch i den nationella biblioteksstrategin: Polarbibblo.se som plattform för barns digitala berättande. Utredningen har redan visat att olika format, till exempel *Djursagor* med bildstöd, gör Polarbibblo.se till en tillgänglig resurs för läs- och skrivutveckling i det svenska språket. Även för barn och unga med annan språklig bakgrund än svenska. En annan kvalitetsaspekt hos Polarbibblo.se som växte fram under utredningens gång var redaktörernas mångåriga värdeskapande kvalitetsarbete. Det har resulterat i en kvalitetssäkrad redaktionskultur med respekt för barnets integritet, berättelse och kompetens.

Under 2017 och 2018 fördjupar sig redaktörerna i frågor om bemötande och redigering utifrån användarnas kön, ålder och språk för att uppnå största möjliga likvärdiga bemötande för ett gott läs- och skrivfrämjande. Tjänstens innehåll ska även fortsatt kommuniceras med ett lättbegripligt språk och utifrån ett barntilltal där barnet ses som kompetent, samt även med fortsatt fokus på könsneutralitet i form, språk och innehåll.

På den innovationsworkshop⁴² som genomfördes inom ramen för utredningen diskuterades framtida webbutveckling av Polarbibblo.se. Där identifierades samverkan och dialog med målgruppen som en kritisk framgångsfaktor i allt utvecklingsarbete. En designprocess med reellt inflytande från Polarbibblos unga användare stämmer väl överens med sekretariatets hypotes att framtidens barnbibliotek kommer att vara beroende av barnens delaktighet. Givet ett mångårigt kvalitetsarbete för att bemöta barns kreativa skapande kan Polarbibblo.se bidra till biblioteksväsendet och bli en nationell resurs inom sin skapande nisch.

DET DIGITALA OCH ANALOGA I SAMSPEL

Digitaliteten på nätet idag är mer komplex än att bara ha en sajt. Med smarta telefoner kombineras det digitala och det analoga rummet. Utifrån det perspektivet blir det tydligt att Polarbibblo.se inte ska vara en egen digital värld utan bör kombineras med analoga insatser som också har syftet att barn får göra sin röst hörd. Polarbibblo.se har redan börjat utveckla det fysiska rummet knutet till Polarbibblo.se. Med hjälp av Polarugglan kan folkbiblioteken skapa användarupplevelser som kopplar ihop ett digitalt Polarbibblo.se och dess möjligheter med den fysiska platsen.

På Mjölkkuddens barn- och ungdomsbibliotek (Luleå) berättade Agneta Krohn Strömshed (enhetsansvarig Barnbiblioteken i de tre stadsdelarna Mjölkkudden, Bergnäset och Porsön) om läskampanjer som varit kopplade till olika platser (till exempel *Skattkartan*, se sidan 18). Att till exempel få uppdrag via Polarbibblo.se som sedan kan utföras på folkbiblioteken är en relativt enkel insats för att uppmärksamma böcker och läsande. En annan, något mer tekniktung variant, är att i likhet med spelet *Pokémon Go*, använda AR (*augmented reality*). Med hjälp av AR kan man till exempel skapa möten med Polarugglan via smarta mobiler. Men som alltid när det gäller implementering av ny teknik gäller det att utgå från verksamhetsidén och inte tappa den i alla möjligheter som finns.

Polarbibblo.se testar redan innovativa kampanjer för att nå barnen med böcker. Under Läslovet 2017 öppnade till exempel Biblioteken i Norrbotten ett särskilt digitalt lånekort för barn mellan 6–18 år boendes i Norrbotten. På det Läslovs kortet gick det att låna en hemlig bok och få den hemskickad till sin postlåda. Boken valdes ut av bibliotekarien på närmaste bibliotek. Låntagaren fick låna boken i max fyra veckor.

---

⁴² Med facilitator Stina Almquist, Creative Nodes, ytterligare information finns i bilaga 2

Därefter skulle boken skickas tillbaka till biblioteket. Därför kom boken med ett adresserat kuvert och ett frimärke. Det hemliga boklånet blev en stor succé och de 100 böcker som fanns lånades ut och skickades till barn runt om i Norrbotten.

Genom det strategiska arbetet med Polarugglan som maskot/inspiratör och en driftsform som inkluderar regionens alla folkbibliotek har Polarbibblo.se mycket goda möjligheter att utveckla nya metoder för att locka till läsning och berättande oavsett format.

MINORITETSPOLITIK I ETT DIGITALT GRÄNSSNITT

När det gäller flerspråkighet var utredningsuppdraget formulerat att *undersöka och beskriva möjligheten för Polarbibblo.se att utvecklas som en digital läs- och skrivstimulerande tjänst på meänkieli/samiska*. Maja Mella, verksamhetsledare på Svenska Tornedalingars Riksförbund–Tornionlaaksoalaiset (STR-T), berättade bland annat om problemet med tillgång på läromedel på meänkieli. Det här är något som samtliga nationella minoritetsspråk brottas med och där finns potential för samverkan mellan Polarbibblo.se och modersmålslärare/elever. Språket meänkieli befinner sig i en skriftlig standardiseringsprocess och i mars 2018 påbörjar meänkielis första statliga språkvårdare, Elina Kangas, sin tjänst hos Institutet för språk och folkminnen.

Hanna Outakoski, universitetslektor vid Institutionen för språkstudier, samiska, Umeå universitet, beskrev samma situation för de samiska språken. Och även för de samiska språken var det mest näraliggande samarbetet, enligt Hanna Outakoski, att samverka med modersmålsundervisningen, till exempel på sameskolorna.

Språkrevitalisering innebär att väcka ett hotat språk till liv, att bevara det och få fler talare genom att använda olika metoder och hitta nya arenor för språket. Att skapa ett flerspråkigt Polarbibblo.se kan växa till ett annat uppdrag om man ska följa vad minoritetspolitiken avser och vill uppnå. Då krävs ett större omtag för Polarbibblo.se och en öppen och normkritisk designprocess. Bland annat måste partner från urfolket samerna och Sveriges nationella minoriteter, i det här fallet tornedalingar, ha betydande inflytande under utvecklingen av ny webb. Hur kan till exempel ett digitalt gränssnitt representera berättande via jojk eller underlätta berättande via duodji⁴³?

När det gäller designprocessen för en sajt av det slag som målas upp här ovan gäller det att vara medveten om hur makt distribueras inom utvecklingsgruppen. En processledare på en workshop tolkar till exempel deltagarnas åsikter. Representanter som inte tillhör en normbärande grupp kan få svårt att tränga igenom processledarens förförståelse. En rekommendation är att försöka rekrytera processledare ur minoritetsgrupperna. En öppen designprocess landar kanske på en plats som inte gick att förutse. Däremot måste designprocessen säkerställa att när målet har nåtts så är det för att alla önskemål som fanns på designprocess och produkt är tillfredsställda.

Samiskt språkcentrum, samiskt författar- och litteraturcentrum samt Sameskolstyrelsen kan vara nyckelaktörer för ett första samråd angående ett Polarbibblo.se som inkluderar det samiska språket, de samiska normerna och det samiska kulturarvet. På grund av Polarbibblos unga målgrupp bör även Sáminuorra, en svensk samisk landsomfattande ungdomsorganisation, tillfrågas.

---

⁴³ "Slöjden har ett starkt symbolvärde för den samiska identiteten och ett starkt samband med livsstilen och levnadssättet. Samisk slöjd - både hårdslöjd och mjukslöjd - kallas ofta duodji." Från Samer.se, en sida från Samiskt informationscentrum (sidan besöktes 2018-01-03) <http://www.samer.se/1122>

När det gäller meänkieli så finns förutom tidigare nämnda Maja Mella på STR-T och Elina Kangas på Institutet för folk och språkminnen även Met Nouret, organisation för unga som känner samhörighet med meänkieli och det ursprungliga språkområdets kultur och historia.

URFOLKSMETODOLOGIER

Det finns lika många urfolksmetodologier som det finns urfolk. Det är alltså inte *en* specifik sak utan urfolksforskare brukar beskriva urfolksmetodologier som alternativa sätt att tänka om forskningsprocesser⁴⁴. Urfolksmetodologier har urfolkens egna behov och världsuppfattningar i centrum så att urfolkens egna teorier och sätt att inhämta kunskap får styra hur forskning med dem bedrivs⁴⁵. En urfolksforskare som förhåller sig till urfolksmetodologier vill, i så stor utsträckning som är möjligt, använda metoder och teoretiska perspektiv som stämmer överens med forskningsdeltagarnas bilder av hur forskning bör bedrivas. Urfolksrelaterad forskning kan på detta sätt avkoloniserar och skapa utrymme för relevanta studier designad av urfolk för urfolk⁴⁶. Kristina Sehlin Macneil, postdoktor vid Centrum för samisk forskning (Cesam) – Vaartoe, beskriver att det främsta målet med urfolksmetodologier är att säkerställa att forskning som relaterar till urfolk utförs på ett mer sympatiskt, respektfullt och etiskt korrekt sätt utifrån ett urfolksperspektiv⁴⁷. I den här rapporten inkluderas fakta om urfolksmetodologier eftersom det kan vara ett verktyg i en öppen och normkritisk designprocess.

NYA FORMAT FÖR BERÄTTARE AV IDAG

En öppning gentemot ny design, som rymmer en samisk tankevärld och ett samarbete med företrädare för de nationella minoriteterna, ligger väl i linje med de idéer som redan finns på Polarbibblos redaktion att förmedla berättelser på annat sätt än i skrift. Att jobba med berättande och fånga ett språk kanske kräver video istället för text? Samtidigt måste en modern sajt för berättare av idag kunna ta emot många olika mediatyper. Ett skapande berättande som involverar programmering ligger till exempel nära till hands om man gör kopplingar till Makerrörelsen. Likaså är ljud- och videofiler kanske ett bättre format än text för att inkludera ett berättande med rötter i jojen. Video är även ett standardformat för det vlogg-berättande som många barn möter och följer på Youtube. Poesimelodidikt är ett befintligt exempel på Polarbibblos beredskap att experimentera med olika konstnärliga format för att inspirera barns delaktighet i kulturlivet.

FRAMTIDA DRIFT

I en projektekonomi är det som regel enklare att få medel för utvecklingsprojekt än för långsiktig drift. Därför bör Polarbibblo.se säkra upp den årliga kommunala modellen med andra typer av långsiktigt hållbara och ekonomiska åtaganden. Att inte experimentera med affärsmodeller för grunddriften var även ett medskick från intervju med Andreas Åberg, handläggare på Kulturrådet. Det samarbete som Region Norrbotten byggt upp med folkbiblioteken ska i så fall snarast stärkas med fler aktörer som via timmar eller ekonomiska medel är med och bidrar till den grundläggande driften.

---

⁴⁴ Kulturella perspektiv (2014:1) årg. 23, s. 50-57. Kristina Sehlin MacNeil, Vad är ursprungsmetodologier?

⁴⁵ Vad är urfolksmetodologi? (2014) UR Samtiden – Samiska veckan 2014

⁴⁶ Kulturella perspektiv (2014:1) årg. 23, s. 50-57. Kristina Sehlin MacNeil, Vad är ursprungsmetodologier? Sidan 4.

⁴⁷ Vad är urfolksmetodologi? (2014) UR Samtiden – Samiska veckan 2014

På sikt kan Polarbibblo.se bli en nationell tjänst. Särskilt om de ligger i framkant när det gäller revitalisering av minoritetsspråk. Då kan det bli fråga om att andra regioner får betala för tjänsten eller för att ta del av en specifik kunskap. Att betala en viss procent av drift för tillgång till Polarbibblo.se är inte konstigt om ett bibliotek till exempel inte kan erbjuda läs- och skrivfrämjande aktiviteter på ett visst språk.

På den innovationsworkshop som genomfördes inom ramen för utredningen resonerade gruppen om framtida drift. Polarbibblo.se har potential att vara en viktig tjänst för barn i hela Sverige. Men givet redaktörernas manuella hantering av inskickade bidrag innebär ett ökat användarantal en högre belastning på redaktörerna. Polarbibblos uppskattade redaktörsinsats på 15 minuter per bidrag innebär att 100 inskickade bidrag motsvarar redaktionellt arbete om 25 timmar.

För att laborera med olika driftscenarios utmanade gruppen på innovationsworkshopen redaktörskapets funktion. Men ganska snabbt stod det klart att just redaktörsfunktionen är kärnan i Polarbibblos verksamhet. För det är i mötet med läsaren (redaktören) som användaren (barnet) får bekräftelse, uppmuntran och stöd i sitt fortsatta berättande. I utbytet med sina unga användare får redaktörerna även en unik inblick i barnens medievärld. I sina berättelser beskriver barnen till exempel sina upplevelser av samtida populärkultur.

Givet ovanstående landade innovationsworkshopen i att alla uppskalningar måste innehålla den kvalitativa redaktörsrollen. Ett förslag från workshopen är att skala upp i en takt som möjliggör för redaktionen att växa utan att riskera kvalitén. Rent praktiskt är förslaget ett interregionalt samarbete som involverar fler folkbibliotek. Regeringens extra biblioteksanslag kan vara en möjlighet för att utveckla det samarbetet. I kombination med att fler folkbibliotek knyts till tjänsten vidareutvecklas sajts språkrevitaliserande funktioner i samverkan med aktörer från minoritetsgrupperna. Dessa samarbeten kan ske i en projektfinansierad ekonomi men kompletteras med synergieffekter från minoritetspolitiska satsningar inom de regionala kulturplanerna.

Om Polarbibblo.se skalar upp verksamheten såg innovationsworkshopen även behov av en koordinerande roll/funktion. Denna funktion kan också vara en resurs för att skapa nya samarbeten där aktörer i näringslivet är en intressant grupp. Samverkan med näringslivet och eventuellt äskande av finansiella medel (i form av sponsring) måste undersökas vidare. Men ett första steg, som också nämndes vid chefsmötet den 5 december, är att representanter från Polarbibblo.se bör medverka på regionala nätverksdagar med näringslivet och informera om Polarbibblos verksamhet.

Om Polarbibblo.se lyckas skala upp interregionalt i norr kan andra bibliotek i Sverige sedan välja att ingå i samma modell, vilket är förenad med en kostnad för tjänsten. Ett annat sätt är att andra etablerade biblioteksregioner kopierar Polarbibblos koncept för drift. De kan till exempel skapa egna redaktörsnoder men betala för plattformen Polarbibblo.se. Innovationsworkshopen förespråkar ett centraliserat redaktörskap till att börja med för att garantera kvalitet. Ju fler noder desto mer behov av koordinerande funktion.

Ett annat samarbete som Polarbibblo.se bör utforska under 2018 är Kulturskolans skrivkurser. Att samverka med Kulturskolan är ett sätt att skapa nya kopplingar mellan det fysiska rummet och den digitala plattformen Polarbibblo.se. Det kan också innebära att egenfinansierade aktiviteter knyts till Polarbibblo.se vilket synliggör verksamheten och genererar fler användare.

AVSLUTANDE ORD OCH VIDARE FRÅGESTÄLLNINGAR

I flera av de scenarios som föreslås i rapporten måste Polarbibblo.se i någon mån bli pionjärer och bryta ny mark. Men den genuina värdegrunden att sätta barnens berättande i centrum, tillsammans med en driftsform som inkluderar regionens alla folkbibliotek, gör Polarbibblo.se till en unik plattform som kan locka barn till läsning och berättande – i nya former och förhoppningsvis även på flera minoritetsspråk.

Utredningen har väckt frågor som behöver besvaras inför vidare drift och utveckling:

Ska Polarbibblo.se i framtiden erbjudas på och ta emot bidrag på de nationella minoritetsspråken meänkieli, finska och urfolkets språk samiska?

Ska Polarbibblo.se arbeta vidare med det utvidgade textbegreppet och därigenom kunna ta emot bidrag i fler format, till exempel rörlig bild?

Vad ska den tekniska utvecklingen av Polarbibblo.se omfatta för att uppnå bästa användarvänlighet, tillgänglighet och säkerhet för både barn och redaktörer?

Hur ska designprocessen för en omgjord Polarbibblo.se gå till? Vad krävs för att genomföra den på ett professionellt sätt där användarnas kompetens tas tillvara och för att den ska ske på ett öppet och normkritiskt sätt?

Hur ska en finansiell bas för kontinuerlig utveckling och drift säkras? Ska Polarbibblo.se fortsätta drivas i offentlig regi? Ska ekonomin bygga på regional, kommunal och/eller statlig grund? Hur ska dessa i så fall viktas?

PUBLIKATIONER

Bibliotekssamverkansbloggen, Migration och språklig mångfald – bibliotekens roll i det flerspråkiga samhället (2017) Kungliga biblioteket. Sidan besöktes: 2017-12-08.

<https://bibliotekssamverkan.blogg.kb.se/2017/10/19/migration-och-spraklig-mangfald-bibliotekens-roll-i-det-flersprakiga-samhallet/>

Bibliotekssamverkansbloggen, Nästa steg? Förslag för en stärkt minoritetspolitik och KB:s remissvar (2017) Kungliga biblioteket. Sidan besöktes 2017-12-08.

<https://bibliotekssamverkan.blogg.kb.se/2017/10/31/nasta-steg-forslag-for-en-starkt-minoritetspolitik-och-kbs-remissvar/>

Den femte statsmakten. Bibliotekens roll för demokrati, utbildning, tillgänglighet och digitalisering. (2017) CC-BY Kungliga biblioteket | Nationell biblioteksstrategi.

http://nationellbiblioteksstrategi.blogg.kb.se/files/2017/09/Den_femte_statsmakten_WEBBVERSION.pdf

Den osynliga handen – regionbiblioteken i modellen. (2016) Svensk biblioteksforening.

<http://www.biblioteksforeningen.se/wp-content/uploads/2017/01/den-osynliga-handen-webb-utskrift.pdf>

En gränsöverskridande mediepolitik. För upplysning, engagemang och ansvar. SOU: 2016:80 (2016) Kulturdepartementet.

<http://www.regeringen.se/4ab3d0/contentassets/c4f57b68335e491a948185108aa3833f/en-gransoverskridande-mediepolitik-for-upplysning-engagemang-och-ansvar-sou-201680>

Genomförande av webbtillgänglighetsdirektivet, Ds 2017:60 (2017) Finansdepartementet.

<http://www.regeringen.se/4adfb4/contentassets/0de1964e621246d69b426d0b7befcd54/genomforande-av-webbtillganglighetsdirektivet-ds-201760-.pdf>

Kulturella perspektiv (2014:1) årg. 23, s. 50–57. Kristina Sehlin MacNeil, Vad är ursprungsmetodologier?

Nästa steg? Förslag för en stärkt minoritetspolitik, SOU 2017:60 (2017) Kulturdepartementet

<http://www.regeringen.se/49d73d/contentassets/f869b8aae642474db1528c4da4d2b19a/nasta-steg-forslag-for-en-starkt-minoritetspolitik-sou-201760>

Småungar & medier 2017 (2017) Statens medieråd.

<https://statensmedierad.se/publikationer/ungarochmedier/smaungarmedier2017.2343.html>

Yttrande, Ku2017/01534/DISK, från Tornedalingar i Övertorneå kommun – Tornionlaaksolaiset (TÖT)

<http://www.regeringen.se/4a9135/contentassets/02f13dcbc4b7401eba0bd2ebc31c406e/tornedalingar-i-overtornea-kommun.pdf>

WEBBSIDOR

Datainspektionen blir integritetsmyndigheten, pressmeddelande från Regeringskansliet den 15 december 2017 (sidan besöktes 2017-12-18)

<http://www.regeringen.se/pressmeddelanden/2017/12/datainspektionen-bli-integritetsskyddsmyndigheten/>

Kungliga biblioteket ska ta fram en biblioteksstrategi för hela Sverige. Pressmeddelande från Kulturdepartementet (sidan besöktes 2017-11-15)

<http://www.regeringen.se/pressmeddelanden/2015/06/kungliga-biblioteket-ska-ta-fram-en-biblioteksstrategi-for-hela-sverige/>

Kvartsmiljarden går till folkbiblioteken. Biblioteksbladet. (sidan besöktes 2017-12-28)

<http://biblioteksbladet.se/kvartsmiljarden-gar-till-folkbiblioteken/>

Maker Faire (sidan besöktes 2017-09-20)

<http://makerfaire.com/>

Maker Tour (sidan besöktes 2017-09-20)

<https://www.tekniskamuseet.se/upplev/utstallningar/maker-tour/>

Makertjej (sidan besöktes 2017-09-20)

<http://www.makertjej.se/om-makertjej/makerrorselsen/>

Meänkieli. Institutet för folk och folkminnen (sidan besöktes 2017-12-01)

<http://www.sprakochfolkminnen.se/sprak/minoritetssprak/meankieli.html>

Meänkieli - ett språk under ständig utveckling. Minoritet.se, Sveriges nationella minoriteter och minoritetsspråk (sidan besöktes 2017-11-01)

<http://www.minoritet.se/Meankieli-ett-sprak-under-standig-utveckling>

Meänkieli-litteratur ska bli lättare att hitta på biblioteken. Svenska tornedalingars riksförbund – Tornionlaaksolaiset (sidan besöktes 2017-12-01)

<https://www.str-t.com/meankieli-litteratur-ska-bli-lattare-att-hitta-pa-biblioteken/>

Migration och språklig mångfald – bibliotekens roll i det flerspråkiga samhället.

Bibliotekssamverkansbloggen, Kungliga biblioteket. (sidan besöktes 2017-12-08)

<https://bibliotekssamverkan.blogg.kb.se/2017/10/19/migration-och-spraklig-mangfald-bibliotekens-roll-i-det-flersprakiga-samhallet/>

Nästa steg? Förslag för en stärkt minoritetspolitik och KB:s remissvar. Bibliotekssamverkansbloggen, Kungliga biblioteket. (sidan besöktes 2017-12-08)

<https://bibliotekssamverkan.blogg.kb.se/2017/10/31/nasta-steg-forslag-for-en-starkt-minoritetspolitik-och-kbs-remissvar/>

Skaparbibblan, grupp på Facebook (sidan besöktes 2017-12-22)

<https://www.facebook.com/groups/447285605351090/>

Språkdusch samiska, Umeå kommun (sidan besöktes 2017-12-06)

<http://www.umea.se/umeakommun/utbildningochbarnomsorg/kvalitetsarbeteochutvecklingsprojekt/kompetenscentrumforflersprakighet/nationellaminoritetssprak/sprakdusch.4.7408948a15e01c227742fcb5.html>

Tradition och nytänkande. Samiskt informationscentrum, [samer.se](http://www.samer.se) (sidan besöktes 2018-01-03)
<http://www.samer.se/1122>

Vad är urfolksmetodologi? (2014) UR Samtiden – Samiska veckan 2014 (sidan besöktes 2017-12-08)
<https://urskola.se/Produkter/182160-UR-Samtiden-Samiska-veckan-2014-Vad-ar-urfolksmetodologi>

BILAGOR

BILAGA 1: INTERVJULOGG OCH ÖVRIGA INSATSER

INTERVJUER OCH KONSULTATIONER

FOYEN

Sara Malmgren, advokat

Konsultation, 11 september 2017

FABEL KOMMUNIKATION

Max Valentin, kommunikatör

Gustav Edman, kommunikatör

LFA-inspirerad workshop med syfte att formulera frågor och perspektiv till studien, 20 september 2017

MJÖLKUDDENS BARN- OCH UNGDOMSBIBLIOTEK, TUNASKOLAN I LULEÅ

Agnet Krohn Strömshed, enhetsansvarig för biblioteken i stadsdelarna Mjölkudden, Bergnäset och Porsön

Intervju, 11 oktober 2017

VON BAHRS SKOLA I UPPSALA

Kajsa Tegerfors, lärare F-5

Telefonintervju, 15 november 2017

UMEÅ UNIVERSITET, INSTITUTIONEN FÖR SPRÅKSTUDIER, SAMISKA

Hanna Outakoski, universitetslektor vid Institutionen för språkstudier, samiska, Umeå universitet.

Telefonintervju, 17 november 2017

SVENSKA TORNEDALINGARS RIKSFÖRBUND – TORNIONLAAKSOLAISET

Maja Mella, verksamhetsledare

Telefonintervju, 22 november 2017

BARNENS BIBLIOTEK

Katarina Dorbell, konsulent litteratur barn och unga, Kultur i Väst

Telefonintervju, 27 november 2017

MYNDIGHETEN FÖR TILLGÄNGLIGA MEDIER

Ingrid Källström, kommunikation, barn och unga

Åsa Wallström, IT-bibliotekarie

Intervju, 29 november 2017

KUNGLIGA BIBLIOTEKET (KB)

Elisabet Rundqvist, processutvecklare/handläggare, Nationell bibliotekssamverkan och Carina Heurlin Fernold, handläggare Nationell bibliotekssamverkan

Intervju, 29 november 2017

KULTURRÅDET

Andreas Åberg, handläggare, litteratur, läsfrämjande och bibliotek

Nardin Crisbi, handläggare, skapande för-/skola och kulturskolebidraget

Intervju, 8 december 2017

BÁGO ČÁLLIID SIEBRIE. SKRIBENT OCH FÖRFATTARFÖRENING

Anne Wuolab, Ordförande/Ordfører Bágo

Konsultation via e-post

DIGITALA BIBLIOTEKET SSB

Åke Nygren, projektledare på Digitala biblioteket

Intervju över chatt, 13 december 2017

ÖVRIGA INSATSER

INNOVATIONSWORKSHOP – FACILITERAD AV STINA ALMQVIST

Den 16 november 2016 ledde Stina Almqvist, Creative Consulting, en heldagsworkshop med fokus innovation. Arbetsmetoderna under dagen var inspirerade av *The Business Model Canvas* och *Value Proposition Canvas*. Gruppen använde även metoden *Personas* för att kartlägga användare och arbetsinsatser på Polarbibblo.se.

Deltagare:

Bengt Frank, webbproducent och konstnär

Erika Forsgren, bibliotekskonsulent Regionbibliotek Norrbotten

Kristina Ström, barnbibliotekarie Haparanda Stadsbibliotek och redaktör Polarbibblo.se

Regine Nordström, Huvudredaktör Polarbibblo.se, Regionbibliotek Norrbotten

Roger Melin, bibliotekschef i Överkalix, författare och redaktör Polarbibblo.se

Susann Funck, bibliotekarie Norrfjärdens bibliotek och redaktör Polarbibblo.se

Terese Raymond, utredare hösten 2017

ENKÄT TILL ÅTERKOMMANDE ANVÄNDARE

Länk på startsida hos Polarbibblo.se. Länken fanns där under de sista sex veckorna av utredningsarbetet och genererade fyra svar. Enkäten fanns på Polarbibblos startsida från slutet av oktober till mitten av december.

Regines spalt

**Är du ofta på
Polarbibblo.se?**
Skulle du vilja
hjälpa oss och göra
sajten bättre? Fint!
Svara på fyra frågor >>

Bild: Skärmbild från högerspalt på startsidan hos Polarbibblo.se med länk till enkät.

BIBLIOTEKSCHEFSMÖTE

Den 5 december 2017 presenterades utdrag av utredningen på ett bibliotekschefsmöte inom Biblioteken i Norrbotten. Syftet var att få nya perspektiv inför avslutande fasen av utredningsarbetet.

BILAGA 2: GENOMGÅNG AV WEBBFUNKTIONER OCH TEXT

Polarbibblo.se har kontinuerligt byggts på med nytt innehåll. Utredaren finner att det är en viss utmaning för en förstagångsbesökare att överblicka sajten och dess syfte. Ett förslag inför framtiden är därför att göra ett urval som stärker sajtens kärnverksamhet. Om inte vissa teman plockas bort så är en rekommendation att det på något sätt skapas en hierarki.

Innehållet är idag strukturerat i fem huvudgrupper: läsa & lyssna, skriva, rita, boktips och spela.

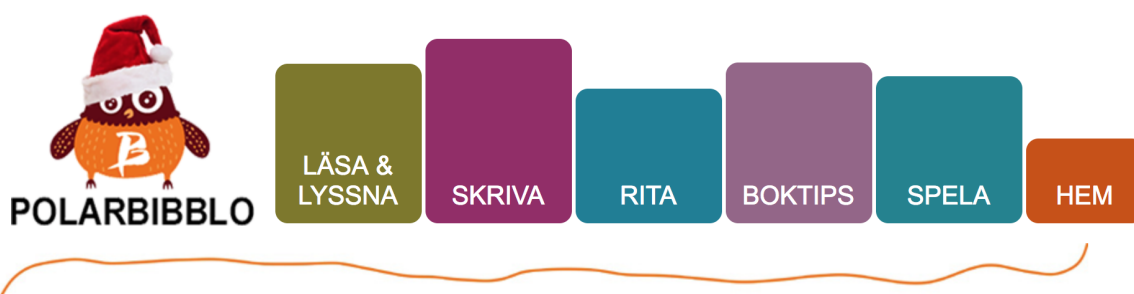

Bild: Skärmbild på huvudmeny (desktop) som finns på alla sidor på Polarbibblo.se.

LÄSA & LYSSNA

Under kategorin **Läsa och lyssna** kan besökaren ta del av andra användares publicerade alster. Dessa är kategoriserade i de olika genrer som användaren kan skriva i: en dikt, en berättelse, en saga, en djursaga, en webb-bok, ett boktips eller en poesimelodidikt. Under läsa finns även två möjligheter att ta del av publikationer som inte skapats av Polarbibblos användare: *Var är Noras pulka?* och *Se en bokfilm*.

Den populära *Var är Noras pulka?* är en digital bilderbok skriven och illustrerad av Elmira och Ramona Zadissa. Den finns på tolv olika språk och går att läsa direkt på webben hos Polarbibblo.se utan inloggning eller någon särskild licens. I rapporten nämns *Var är Noras pulka?* vid flera tillfällen eftersom olika målgrupper finner publikationen värdefull på olika sätt.

Se en bokfilm är ett projekt som skapades i samarbete med filmskolan i Luleå. Vissa utvalda böcker, av författare med anknytning till Norrbotten, introduceras med hjälp av korta dramatiseringar.

VAR ÄR NORAS PULKA?

Den populära *Var är Noras pulka?* är en digital bilderbok skriven och illustrerad av Elmira och Ramona Zadissa. Den finns på tolv olika språk och går att läsa direkt på webben hos Polarbibblo.se utan inloggning eller någon särskild licens. Den här publikationen används så väl på universitet som i lågstadiet. Utredaren vill därför särskilt påpeka att publikationen verkar vara en mycket viktig del av Polarbibblos verksamhet!

SE EN BOKFILM

Se en bokfilm är ett projekt som skapades i samarbete med filmskolan i Luleå. Vissa utvalda böcker, av författare med anknytning till Norrbotten, introduceras med hjälp av korta dramatiseringar.

SKRIVA

Sidorna på Polarbibblo.se där användarna kan skicka in sina texter är uppdelade i 7 genrer: en dikt, en berättelse, en saga, en djursaga, en webb-bok, ett boktips eller en poesimelodidikt. Alla användare som skickar in en egen dikt, berättelse, saga, djursaga eller ett boktips kan anmäla sig till Polarbibblos boklotteri. Användarna tävlar om 20 böcker per månad.

Avsnittet **Skriva** på Polarbibblo.se bygger till största delen på formulär. På så sätt kan användare bidra med texter utan att logga in eller skicka via e-post.

I vänsternavigeringen återkommer samma genrer som under **Läsa och lyssna**. Det saknas en förklaring på vad som skiljer de olika genrerna åt. I rubrikerna nedan används versaler och gemener på samma sätt som på Polarbibblo.se. På startskärmen (2017-12-14) ser användaren exempel på alster inom kategorin *Djursaga*. Där finns också en uppmaning "Skriv en djursaga vetja" som länkas till startsidan för djursagor.

SKRIV EN DIKT

Det finns en textruta för att skriva sin dikt och en rad för att skriva in vad dikten ska heta. För dikten finns en teckenbegränsning på 1500 tecken. Även blanksteg räknas. I övrigt saknas instruktioner. I vänstermenyn finns en länk till *Poesiskola*. Under hösten har det publicerats 30 dikter.

Allra längst ner i formuläret finns en separat ruta där man kan välja att vara med i ett boklotteri. I så fall måste man lämna sin postadress för att få boken sänd till sig. Under formuläret finns en länk till lättläst information om upphovsrätt och en länk till lättläst information om varför Polarbibblo.se sparar personuppgifter ("Här kan du läsa om varför vi sparar ditt namn").

I själva formuläret där deltagaren skriver in sitt förnamn, sitt efternamn, sin ålder och sin e-postadress saknas information om vad som publiceras offentligt och skillnaden på till exempel namn och alias. Den informationen finns på sidan som användaren kommer till efter att ha klickat på länken "Här kan du läsa om varför vi sparar ditt namn" allra längst ner under formuläret. Efter att ha klickat där kommer användaren till en sida där Polarbibblo.se beskriver att endast förnamn och första initialen i efternamnet publiceras jämte den inskickade dikten.

Inför nya Dataskyddsförordningens införande i maj 2018 är det en rekommendation från utredare att förtydliga redan i eller strax bredvid formuläret vad som publiceras. Alternativt lägga till en rad i formuläret med texten "Namn eller alias som jag vill ska visas bredvid min dikt".

SKRIV EN SAGA

Det finns en textruta för att skriva sin saga och en rad för att skriva in vad sagan ska heta. För sagan finns en teckenbegränsning på 1500 tecken. Även blanksteg räknas. Den enda instruktionen här är att alla sagor börjar med *Det var en gång...* Under hösten har det publicerats 26 sagor.

I övrigt följer formuläret samma upplägg som beskrivits ovan under "SKRIV en DIKT". En separat ruta där man kan välja att vara med i ett boklotteri där man i så fall måste lämna sin postadress och länkar till lättläst information om upphovsrätt och hur Polarbibblo.se sparar personuppgifter. För formuläret här gäller samma notering, angående namnpublicering, som under "SKRIV en DIKT".

SKRIV EN BERÄTTELSE

Det finns en textruta för att skriva sin berättelse och en rad för att skriva in vad berättelsen ska heta. För berättelsen finns en teckenbegränsning på 1500 tecken. Även blanksteg räknas. I övrigt saknas instruktioner om till exempel vad Polarbibblo.se anser skiljer en berättelse från en saga. Under hösten har det publicerats 70 berättelser.

I övrigt följer formuläret samma upplägg som beskrivits ovan under "SKRIV en DIKT". För formuläret här gäller samma notering, angående namnpublicering, som under "SKRIV en DIKT".

SKRIV EN DJURSAGA

Djursagan bygger på att användaren skriver en berättelse till fem bilder. Första steget är att välja ett av sex djur: katt, spindel, krokodil, gris, kanin och haj. Via en länk kommer användaren till ett galleri med bilder där djuret i fråga är i olika situationer. Användaren får välja maximalt fem bilder. Här nedan är ett exempel på ett urval med fem av krokodilbilderna.

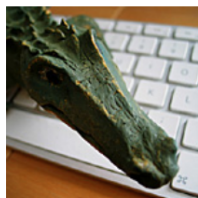
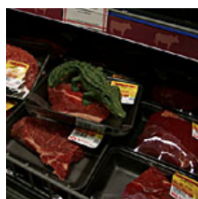

Bild: Kollage av fem bilder ur "krokodilgalleriet" som hör till Djursagor.

Efter att ha valt ut fem bilder klickar användaren på *Fortsätt* och kommer till en vy där det går att skriva in texter till respektive bild. Teckenbegränsningen per bild är 240 tecken (inklusive blanksteg). Det går att byta ut bilder ända tills man är nöjd med djursagan. Under hösten har det publicerats 32 djursagor. .

I övrigt följer formuläret samma upplägg som beskrivits ovan under "SKRIV en DIKT". För formuläret här gäller samma notering, angående namnpublicering, som under "SKRIV en DIKT". Under hösten har det inkommit 32 djursagor.

Bild till höger: Skärmbild för användargränssnitt när man skriver en Djursaga

	Skriv text här 240 tecken kvar
	Skriv text här 240 tecken kvar

SKRIV ETT BOKTIPS

Här finns ett formulär med en rad för bokens namn, en rad för bokens författare och en textruta för att skriva in vad man tycker om boken. Ingen teckenbegränsning. Under hösten har det publicerats 26 boktips.

I övrigt följer formuläret samma upplägg som beskrivits ovan under "SKRIV en DIKT". För formuläret här gäller samma notering, angående namnpublicering, som under "SKRIV en DIKT".

SKRIV EN WEBB-BOK

Här finns möjlighet att själv rita en bild och skriva upp till 240 tecken (inklusive blanksteg) till den bilden. Genom att trycka på *Hjälp* får deltagaren ytterligare instruktioner. Webb-boken är begränsad till fem uppslag (bild plus text). Längst ner i formuläret finns en länk till lättläst information om upphovsrätt. Under hösten har det publicerats 4 webb-böcker.

Bild: Skärmbild av verktyg för att skapa webb-bok.

När användaren trycker på *Skicka in din berättelse* kommer hen till ett något annorlunda formulär än vid tidigare inskick. Här är det obligatoriskt att lämna postadress, även om ingen bok önskas. Det saknas information om hur Polarbibblo.se sparar personuppgifter och vad som gäller för publicering av upphovspersonens namn eller alias. Den enda personuppgiften som är frivillig att lämna är e-post.

RITA **SKRIV** **HJÄLP**

Vad ska din berättelse heta: *

Förnamn: * Efternamn: *

Ålder: *

Adress: *

Postnummer: * Postort: *

Epostadress:

Vilken typ av bok:

Vilken typ av bok är du intresserad av: Böckerna vi lottar ut är spännande, roliga, sorgliga och handlar om alla möjliga saker.

Vill du ha en vanlig bok eller en ljudbok:

* obligatoriska fält

Tryck på plustecknet om du vill lägga till sidor.

Bild: Formuläret som användaren kommer till efter att ha klickat "Skicka in din berättelse".

SKRIV EN POESIMELODIDIKT

2013–2014 började ett samarbete mellan Polarbibblo.se och Norrbottensmusiken och deras orkester Norrbotten Big Band. Aktiviteten kallas för Poesimelodi och målet är att tonsätta användarnas poesi. Under 2017 startade insamlingen i april och höll på till slutet av augusti. Under perioden fick Polarbibblo.se in 32 bidrag. Det var få jämfört med året innan då det kom in 138 dikter. I skrivande stund är insamlingen stängd och namnen på de som får sina dikter tonsatta och framförda av Norrbottensmusiken har ännu ej publicerats på Polarbibblo.se.

POESISKOLA

Det här är en webb-baserad kurs av Mikael Niemi. Den är uppdelad i fyra tydliga avsnitt med tillhörande övningar. Avsnitten presenteras i text och övningarna ligger i länkar längst ner. Vänsternavigeringen innehåller kursens innehåll. Det förenklar navigeringen för användaren och hjälper till att skapa förståelse för innehållet. Kursen innehåller skrivövningar.

BOKTIPSSKOLA

Det här är en webb-baserad kurs av Polarbibblo.se. Den är uppdelad i tre avsnitt. Innehållet är presenterat i samma gränssnitt som används för att producera en webb-bok. Det är inte ett optimalt pedagogiskt grepp eftersom det är svårt att få överblick av fakta. Vänsternavigeringen innehåller, förutom boktipsskola, "Boktipsa" (där användaren själv kan lämna ett boktips) och "Bibliotekarien" (som länkas till "Bibliotekarien svarar"). Vänsternavigeringen ger inget stöd till lärupplevelsen. Boktipsskolan i sig kan vara ett bra stöd för unga skribenter. Men det är en rekommendation att se över lärupplevelsen.

FRÅGA BIBLIOTEKARIEN

Användare kan skicka in frågor. Frågor och svar som har allmänintresse publiceras. Sidan består av ett formulär med en textruta för att skriva frågan och två efterföljande rader för förnamn och efternamn. Fråga samt namnuppgifter är obligatoriska uppgifter för att skicka in frågan. I anslutning till formuläret saknas det information om hur Polarbibblo.se sparar personuppgifter och vad som gäller för publicering av namn eller alias. Det är frivilligt att lämna ålder och e-post.

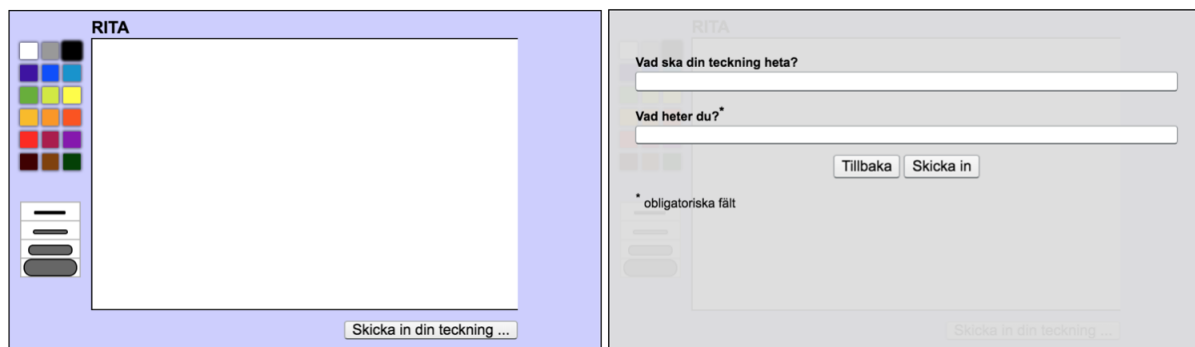
Allra längst ner i formuläret finns en separat ruta där man kan välja att vara med i ett boklotteri. I så fall måste man lämna sin postadress för att få boken sänd till sig. Under formuläret finns en länk till lättläst information om upphovsrätt och en länk till lättläst information om varför Polarbibblo.se sparar personuppgifter ("Här kan du läsa om varför vi sparar ditt namn"). Under hösten 2017 har det publicerats fem frågor.

TIPSA OSS

Här är det tänkt att användare ska skicka in specifika frågor om sajten eller tips på hur sajten kan förbättras. Sidan består av ett formulär med plats för att skriva frågan och lämna sitt namn och en e-postadress. Polarbibblo.se skriver att de besvarar frågan via e-post. Det saknas information om hur Polarbibblo.se sparar personuppgifter.

RITA

Under det här avsnittet finns ett webbaserat ritverktyg så att användare kan skicka in teckningar. Användaren kan välja på att rita en glad, tråkig, knäpp, vacker, ledsen, bråkig, kärleks- eller *Som jag vill*-teckning. När användaren klickar på "Skicka in din teckning" kommer den till formulär där det är obligatoriskt att uppges sitt namn. I anslutning till det här formuläret saknas det information om hur Polarbibblo.se sparar personuppgifter och vad som gäller för publicering av upphovspersonens namn eller alias. Det händer att Polarbibblo.se refuserar teckningar. Till exempel om det är ofullständiga och ser ut som ett test eller om redaktörerna kan tolka bilden som sexistisk eller sexistiska provokationer. Under hösten 2017 har det publicerats 384 teckningar.

The image displays two side-by-side screenshots of the RITA web application. The left screenshot shows the drawing tool interface, which includes a color palette on the left and a large white drawing area. Below the drawing area is a button labeled "Skicka in din teckning ...". The right screenshot shows the submission form, which includes two text input fields: "Vad ska din teckning heta?" and "Vad heter du?". Below these fields are two buttons: "Tillbaka" and "Skicka in". A small asterisk and the text "* obligatoriska fält" are visible below the name field.

Bild: Båda stegen i att skapa och skicka in en teckning. Till vänster (med lila ram) finns själva ritverktyget och till höger är formuläret där det är obligatoriskt för upphovspersonen att skicka in sitt namn.

BOKTIPS

I centrum på sidan finns de senast inkomna publicerade boktipsen. I vänsternavigering finns länk till att skriva ett boktips, länk till att fråga bibliotekarien, länk till bibliotekariens svarar och länk till boktipsskola. Till höger finns två olika sökvägar in i boktipsen. Den första bygger på en genreindelning där användaren kan hitta boktips genom att klicka på olika teman. Den andra är en fritextsökning. Under hösten 2017 har det publicerats 26 boktips.

BIBLIOTEKARIEN SVARAR

I centrum på sidan finns de senast inkomna publicerade frågorna och svaren till bibliotekarien. I vänsternavigeringen finns två sökfält: sök ett svar och sök en fråga. Det finns också en genväg till formuläret "Fråga bibliotekarien".

SPELA

Här finns det tre olika sorters spel: pac-man, memory och pussel. Både memory och pussel finns i tre olika versioner. Respektive version kan spelas i två nivåer: lätt eller svår. När man har klarat av ett spel kan man skriva in sitt namn eller alias.

I vänsternavigeringen finns även länkar till quiz. Det finns 27 quiz. Av dessa har 11 regional anknytning. Det går bra att göra om quizet flera gånger. Den som svarar alla rätt på quiz-frågorna kan delta i boklotteriet. Under hösten 2017 har det inkommit 227 quiz med alla svar rätt. Personuppgifter för att vara med i boklotteriet lämnas i ett formulär. Det framgår inte i formuläret vilka uppgifter som är obligatoriska (ditt förnamn och ditt efternamn). I anslutning till det här formuläret saknas det information om hur Polarbibblo.se sparar personuppgifter.

BILAGA 3: WEBBTILLGÄNGLIGHETSDIREKTIVET, EXEMPEL PÅ KONKRETA ÅTGÄRDER

På webbriktlinjer.se, som drivs av PTS, finns de officiella riktlinjerna för hur man bör arbeta med webbplatser i offentlig sektor. Bland annat har de en checklista⁴⁸ med 38 punkter för att kolla av så att ens webbplats uppfyller WCAG på A och AA-nivå. Här nedan har jag valt ut ett axplock för att exemplifiera vilken typ av tillgänglighet som avses.

BESKRIV MED TEXT ALLT INNEHÅLL SOM INTE ÄR TEXT (WCAG: A)

Användare med till exempel skärmläsare och punktdisplay behöver få beskrivningar av alla meningsbärande bilder och annat som inte är text. Beskrivningarna kan ligga i till exempel ALT-attribut eller i synlig text som kopplas till rätt element med ARIA.

TEXTA INSPELAD RÖRLIG MEDIA (VIDEO, LJUD, ANIMATIONER...) (WCAG: A)

Många behöver undertexter eftersom de inte kan uppfatta eller förstå ljud, till exempel på grund av nedsatt hörsel, distraktioner eller teknik.

PRESENTERA INNEHÅLLET I EN MENINGSFULL ORDNING FÖR ALLA (WCAG: A)

Den som tar del av innehållet med exempelvis skärmläsare eller en smal skärm kan ibland få det presenterat i omkastad ordning. Se till att inte betydelsen förändras. Kontrollera gärna själv med skärmläsare.

GÖR INTE INSTRUKTIONER BEROENDE AV SENSORISKA KÄNNETECKEN (WCAG:A)

För den som behöver lyssna på, byta färgskala eller förstora innehållet är det inte alltid möjligt att förstå hänvisningar till sånt som "höger" eller "den gröna cirkeln". Komplettera till exempel med rubrik eller numrering.

DESIGNA MED TILLRÄCKLIGA KONTRASTER (WCAG: AA)

Den som har nedsatt syn eller till exempel sitter med skärmen i solen behöver god kontrast mellan förgrund och bakgrund för att kunna urskilja text. Tänk på att textens position mot bakgrunden kan variera.

UTVECKLA SYSTEMET SÅ ATT DET GÅR ATT HANTERA MED ENBART TANGENTBORDET (WCAG: A)

Den som bara kan eller vill använda tangentbordet (eller hjälpmedel som kopplas till tangentbordskommandon) är beroende av att systemet inte förutsätter att användaren har till exempel mus eller pekskärm.

---

⁴⁸ <https://webbriktlinjer.se/wcag/?checklista> (sidan besöktes 2017-12-09)

MARKERA TYDLIGT VILKET FÄLT ELLER ELEMENT SOM ÄR I FOKUS (WCAG: AA)

Den som navigerar med till exempel tab-tangenten behöver veta var fokus ligger. Standardmarkeringen är ofta en tunn linje som är svår att se. Gör markeringen tydlig, till exempel med en CSS-regel.

GE MÖJLIGHET ATT ÅNGRA, KORRIGERA ELLER BEKRÄFTA VID VIKTIGA TRANSAKTIONER (WCAG: AA)

Den som råkar göra något fel kan slippa mycket besvär om felet kan upptäckas och åtgärdas direkt.

SE TILL ATT KODEN VALIDERAR (WCAG: A)

Användare har olika utrustning (programversion, hjälpmedel mm). Korrekt kod ökar chansen att innehållet presenteras på rätt sätt oavsett utrustning. Html och annan kod kan testas automatiskt.

GE ALL INFORMATION PÅ BEGRIPLIG SVENSKA

Ett krångligt språk är ett hinder för alla, men framförallt för personer som har ett annat modersmål eller har läs- och skrivsvårigheter eller är stressade eller trötta. Använd klarspråk så blir det lättare för alla att förstå innehållet.

GÖR DET LÄTT ATT KOMMA I KONTAKT MED ER

Många som besöker en webbplats behöver komma i kontakt med avsändaren. Riktlinjen (4) ger tips på innehåll och utformning av sidor med kontaktinformation